

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра психології та педагогіки

Рекомендовано до захисту

«___» _____ 2023р.,

протокол № _____

Завкафедри _____

(підпис)

Кваліфікаційна робота

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Психологічні особливості мотивації досягнень студентської молоді

Виконав: студент 6 курсу, групи 601-ФП
денної форми навчання

спеціальності 053 «Психологія»

Токар А.О.

ОПП «Практична психологія»

Керівник: канд.псих.наук, доцент

Хоменко Є.Г.

Рецензент: _____

(науковий ступінь та/або вчене звання,
прізвище, ініціали)

Захищено «___» _____ 202__ р.

кількість балів: _____

значення оцінки _____

Голова Екзаменаційної комісії _____

_____ (підпис)

(прізвище та ініціали)

Полтава – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	8
1.1 Особливості мотивації досягнень.....	8
1.2 Соціально-психологічні особливості студентів.....	16
1.3 Особливості мотивації досягнень студентської молоді.....	23
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	32
2.1 Опис і обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію ...	32
2.2 Методика спрямована на виявлення мотивації досягнень: Тест- опитувальник мотивації досягнень А. Мехрабіана	33
2.3 Методика спрямована на виявлення потреби у досягненні мети «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова).....	35
2.4 Методика спрямована на вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета» В. Смекала, М. Кучера	36
2.5 Методика спрямована на діагностику особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.....	38
Висновки до другого розділу.....	39
РОЗДІЛ 3 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	40
3.1 Організація емпіричного дослідження	40
3.2 Аналіз мотивації досягнень у студентської молоді.....	41
3.3 Аналіз рівня потреби у досягненні мети	46
3.4 Аналіз мотивації до успіху у студентської молоді.....	52
3.5 Умови розвитку мотивації досягнень студентської молоді	65
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ.....	86
Додаток А. Зразки бланків психодіагностики.....	86
Додаток Б. Первинні дані обробки результатів	96

ВСТУП

Суспільство завжди потребуватиме людей, що вміють досягати успіху, результативні, продуктивні, а для цього треба мати мотивацію досягнення. Негативні зміни в суспільстві породжують невизначеність й непередбачуваність майбутнього та, як наслідок, переживання емоційної напруженості та домінування мотивації до уникнення невдач. Мотивація, що спрямована на уникнення невдач, як показують дослідження, має менш позитивний вплив на результати особистості у різних сферах її життєдіяльності.

Особливості розвитку мотиваційної сфери особистості визначаються особливостями діяльності, в яку ця особистість включена. Вирішальне значення для досягнення професійного та ділового успіху має мотивація досягнень як надійний предиктор досягнень у будь-якому навчальному закладі, успішності в бізнесі та інших професіях.

Нині психологія мотивації сприймається як вагомий компонент різних структурних утворень особистості. Мотивація багато в чому визначає поведінку та діяльність людини, є зовнішньою та внутрішньою організуючою складовою, пов'язана з потребнісною та ціннісною сферами особистості. Вона проявляється у прагненні добиватися успіхів у будь-якому виді діяльності, підвищувати рівень своїх можливостей, перевершувати існуючі норми, посідати перше місце у змаганні з іншими людьми.

Сучасний ринок праці висуває високі вимоги до професійних та особистісних якостей молодих фахівців. Сучасні студенти мають бути конкурентоспроможними у різних сферах. Цей аспект накладає відбиток на формування й розвиток волевих та інтелектуальних рис характеру, особливостей розумового процесу.

Актуальність дослідження полягає в тому, що однією з найбільш актуальних проблем сучасної вищої освіти є побудова такого процесу навчання, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери студентів.

У зв'язку з цим виникають суперечності між існуючим станом мотивації досягнень у студентської молоді та сучасними вимогами до їх навчальної діяльності.

Короткий аналіз стану розробки проблеми. Вітчизняні вчені до процесу розвитку мотивації досягнень підходять з позицій характерного для гуманістичної педагогіки і психології особистісно-діяльнісного підходу і виокремлюють активну суб'єктивну позицію як значущий фактор розвитку і трансформації мотивів досягнень (С. С. Занюк, Т. І. Левченко). Закономірності функціонування мотивації досягнень досліджували такі автори, як Т. В. Большакова, А. М. Большакова, О. П. Венгер, А. А. Гончаров, Т. П. Гусева, Л. Декерс, О. А. Дніпрова, В. М. Запорожан, Т. В. Кириченко, Ю. І. Мисула, Л. М. Петренко, Л. М. Сас, М. Л. Шульга та інші. Праці цих вітчизняних і зарубіжних психологів дозволяють визначити механізм дії мотивації досягнень та методи її розвитку.

Дослідження мотивації досягнень почалось у ХІХ столітті, однак, до цього часу її особливості серед студентської молоді розглянуті досить мало.

Мета дослідження – визначити психологічні особливості мотивації досягнень студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні основи дослідження психологічних особливостей мотивації досягнень студентської молоді.
2. Теоретично обґрунтувати методичну процедуру дослідження психологічних особливостей мотивації досягнень студентської молоді.
3. За допомогою емпіричного дослідження виявити психологічні особливості мотивації досягнень студентської молоді.
4. Визначити умови розвитку мотивації досягнень студентської молоді у науковій психологічній літературі.

Об'єктом дослідження є мотивація студентської молоді.

Предметом дослідження є умови розвитку мотивації досягнень студентської молоді.

Гіпотеза дослідження: якщо студент має високий рівень мотивації досягнень, то йому притаманна спрямованість на завдання. Неуспішні та мотивовані на уникнення невдач студенти, мають меншу потребу у досягненні мети. Студенти четвертого курсу більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, ніж студенти першого курсу, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали загальнотеоретичні положення наукової психології про сутність мотивації досягнень, праці в сфері психологічних особливостей мотивації досягнень студентської молоді. Дослідженням мотивації досягнень займалися зарубіжні (Д. Аткинсон, О. П. Венгер, Л. Декерс, Д. Маккеланд, А. Маслоу, Х. Мюррей, Х. Хакхаузен) та вітчизняні (Т. В. Большакова, А. М. Большакова, А. А. Гончаров, Т. П. Гусева, О. А. Дніпрова, В. М. Запорожан, Т. В. Кириченко, Ю. І. Мисула, Л. М. Петренко, М. Л. Шульга) вчені. Серед психологів, які займались вивченням психологічних особливостей студентського віку слід згадати таких дослідників: Б. Г. Ананьєв, Т. Є. Белянська, О. Р. Бусарова, Н. Д. Джиґа, Г. О. Єпанчинцева, Р. А. Ілаєва, В. В. Лешин, О. Б. Мазкіна, М. Ю. Пантюх, Л. З. Сердюк, Т. Г. Целуйкіна, І. М. Щербакова та інші.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних), методи емпіричного дослідження (анкетування, тестування).

Емпірична база дослідження. Дослідження виконувалось на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» у вересні-жовтні 2023 року. У дослідженні брали участь 60 студентів першого та четвертого курсів, які навчаються на факультеті психології та педагогіки. Загальна кількість вибірки складає 60 студентів, з яких 25 хлопців і 35 дівчаток. З них – 30 студентів першого курсу, з яких 18 дівчат і 12 хлопців; та 30 студентів четвертого курсу, з яких 17 дівчат і 13 хлопців.

Наукова новизна роботи полягає в уточненні, поглибленні, подальшому розвитку наукових уявлень про мотивацію досягнень у студентської молоді на сучасному етапі розвитку психологічної науки а також в комплексному вивченні цього феномену та порівнянні отриманих результатів серед студентів різних курсів.

Теоретичне значення роботи полягає в детальному аналізі мотивації досягнень як в історичному розвитку так і в методологічних дослідженнях, виявленні її особливостей, описі її вияву у студентської молоді.

Практичне значення роботи полягає в здійсненому дослідженні мотивації досягнень студентської молоді. Відповідно отримані результати можна використовувати викладачам і кураторам спеціальностей з практичними цілями по розвитку мотивації досягнень студентської молоді.

Апробація. Основні ідеї та результати дослідження були представлені на студентській науково-практичній конференції «Прояви резилієнтності на різних рівнях системи: сім'я, освіта, суспільство під час війни» (Полтава, 2023) [42]).

Структура та обсяг роботи. Дана магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел який включає 57 найменувань (51 української і 6 англійською мовами) та 2 додатки. У першому розділі висвітлені теоретичні основи дослідження психологічних особливостей мотивації досягнень студентської молоді, визначені особливості мотивації досягнень, проаналізовані соціально-психологічні особливості студентів, а також досліджені особливості мотивації досягнень студентської молоді. У другому розділі подано детальний опис методів, за допомогою яких можна досліджувати мотивацію досягнень у студентської молоді, а також описані методики, які використовуються у нашому дослідженні. Третій розділ присвячено опису результатів емпіричного дослідження мотивації досягнень у студентської молоді. Загалом робота викладена на 100 сторінках друкованого тексту, містить 8 таблиць та 30 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В цьому розділі подано теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми мотивації досягнень у студентському віці. Розкрито визначення мотивації досягнень, визначені соціально-психологічні особливості студентів, а також проаналізовано мотиваційну складову студентів, а особливо – мотивації досягнень.

1.1 Особливості мотивації досягнень

Проблема мотивації, мотивів поведінки та діяльності є однією із найважливіших у психології. Мотивація, будучи стрижнем психології особистості, обумовлює особливості і поведінки, і діяльності особистості.

Мотив – це спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреби суб'єкта [38].

Мотивація – це сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, спрямованість і активність цієї поведінки [34].

Мотиви поділяються по відношенню до діяльності на зовнішні і внутрішні (рис. 1.1) [6].

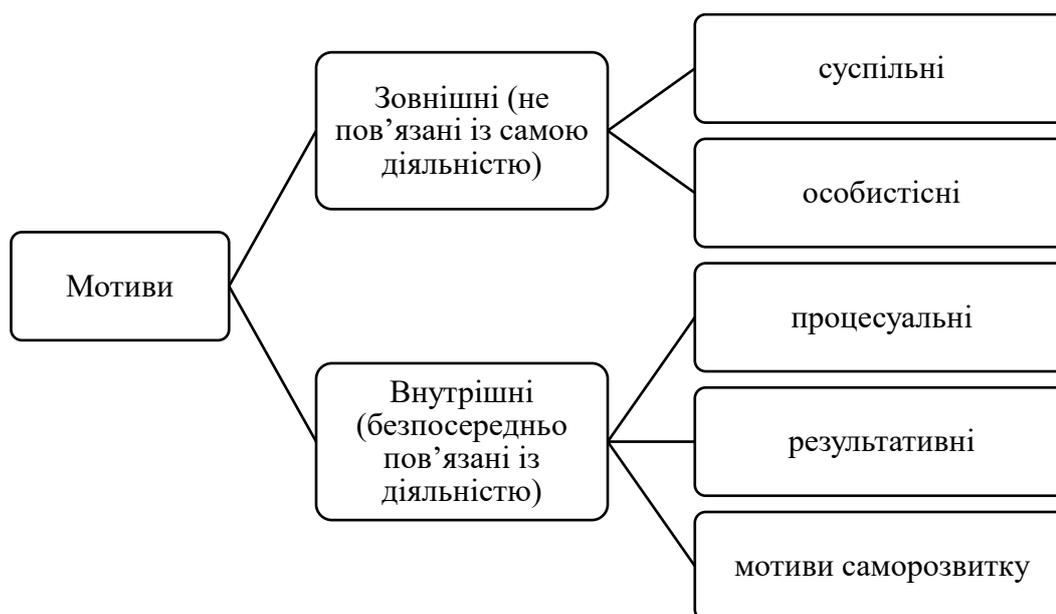

Рис. 1.1. Види мотивів по відношенню до діяльності

Одним із важливих видів мотивації людини є мотив досягнень. Американські психологи Д. Аткинсон і Д. Макклелланд виділяють два типи мотивації досягнень: мотивацію успіху та мотивацію уникнення невдач. Мотивація успіху носить позитивний характер, оскільки за такої мотивації діяльність людини спрямована на досягнення конструктивних, позитивних результатів. Мотивацію уникнення невдач відносять до негативної сфери, оскільки за цього типу мотивації людина, перш за все, намагається уникнути поразки і думає, як запобігти невдачі [52].

Згідно з концепцією мотивації Д. МакКлелланда можуть бути виділені три групи потреб:

- потреба увладі;
- потреба в причетності;
- потреба в успіху.

Людина, яка прагне до успіху, ставить перед собою різні завдання, відрізняється ініціативною поведінкою та діє, як правило, у стані усвідомленого розумного ризику. Найчастіше потреба в успіху задовольняється лише при доведенні праці до успішного завершення [55].

Але, як зазначає В. М. Запорожан, ця міра розвитку потреби до успіху всіх різна і від цього залежить ефективність діяльності та професійний успіх. Для людей з сильною мотивацією до досягнення мети характерне саме прагнення до успіху, а для осіб із слабкою мотивацією досягнень основний сенс полягає в прагненні уникнути невдачі [19].

За цією ж концепцією, в осіб з помірною мотивацією до досягнення мети – середній рівень ризику, а ті, хто бояться невдач, схильні до низького рівня ризику або, навпаки, дуже високого. Якщо у людини сильна мотивація на успіх, то, як правило, у неї надії на успіх набагато менш виражені, ніж при слабкій мотивації на досягнення. Специфічним мотивом діяльності людини є поняття мотивації досягнень, яке займає важливе місце у ієрархії потреб поряд з іншими особовими мотивами.

Мотивація досягнення є внутрішньою силою, яка підштовхує людину до здобуття високих результатів і успіху в діяльності. Мотив виявляється в сильному бажанні досягти успіху і позначений різним ступенем важливості для різних людей.

Мотив досягнення – як поняття – було визначено Г. Мюрреєм. На його думку, він є стійкою рисою особистості, що означає постійне прагнення до швидкого і високоякісного виконання завдань та досягнення певного рівня в будь-якій сфері.

Згідно з Г. Мюрреєм, потреба в досягненні характеризується такими поняттями:

- виконувати щось важке;
- управляти, маніпулювати, організовувати – відносно фізичних об'єктів, людей або ідей;
- робити це по можливості швидко і самостійно;
- долати перешкоди і домагатися високих показників;
- удосконалюватися;
- змагатися і випереджати інших;
- реалізовувати таланти і тим підвищувати самоповагу [56].

У подальших дослідженнях інших учених було виявлено інші дві незалежні мотиваційні тенденції, які відображаються в мотиві досягнення: прагнення до успіху й прагнення уникнути невдачі. У такому контексті мотив досягнення вказує на рівень, на якому людина прагне розвивати власні здібності та досягати нових досягнень [55].

Х. Хекхаузенем мотивація досягнень визначається як спроба збільшити або зберегти максимально високими здібності людини до всіх видів діяльності, до яких можуть бути застосовані критерії успішності та де виконання подібної діяльності може, отже, призвести або до успіху, або до невдачі [44].

О. А. Дніпрова визначає мотивацію досягнень як функціональну систему інтегрованих афективних і когнітивних процесів, що регулює процес діяльності в ситуації досягнення по всьому ходу її здійснення [15].

На думку Л. Декерса, мотивація досягнень особистості – це комплексний напрям психологічних досліджень, метою якого є виявлення та пояснення складної системи детермінації та самодетермінації успішності діяльності [13].

Т. І. Левченко дійшла висновку, що мотивація досягнень є «складним когнітивно-афективно-поведінковим утворенням», і дослідження цього феномену дотепер не можна вважати «повним і несуперечливим» [25, с. 39].

Мотивація досягнень, на думку Л. М. Сергєєвої, О. В. Просіної, М. В. Ілляхової, є мотиваційним компонентом, який спонукає людину до досягнення певних цілей, завдань і результатів [35].

В. А. Вінс під мотивацією досягнення розуміє мотивацію, спрямовану на якомога краще виконання будь-якого виду діяльності, орієнтованої на досягнення певного результату, до якого може бути застосований критерій успішності [8].

Стернберг, котрий довгий час вивчав можливості прогнозу успіху в різного роду діяльності (навчальної, професійної), за допомогою тестів інтелекту дійшов до висновку, що рівень мотивації є кращим предиктором успіху, ніж інтелект. Аналіз психологічних досліджень, які проводились ще на теренах Рядянського Союзу свідчать, що інтереси та установки, емоційні реакції на невдачу, уявлення індивіда про себе пов'язані і визначають досягнення [50].

Таким чином, можна зробити висновок, що дослідники співвідносять мотивацію досягнень з критерієм якості діяльності. В основі мотивації досягнень лежать емоційні переживання, пов'язані із соціальним прийняттям успіхів, які досягаються особистістю.

Мотивація може інтегрувати прагнення визнання, бажання отримати відзнаку чи відчути задоволення від процесу досягнення цілей і задоволення від досягнення самої мети.

У психології прийнято вважати, що сутність мотивації досягнень полягає у виявленні потреби особистості прагнути самовдосконалення в будь-якій справі [49].

Основними складовими мотиваційного процесу, який регулює досягнення результату, є ціннісно-цільовий, когнітивний, емоційний та поведінковий блоки:

1) Ціннісно-цільовий блок. Структуру ціннісно-цільового блоку становить система мотивів, цілей і цінностей, які «запускають» поведінковий, когнітивний та емоційний процеси діяльності, орієнтовані на досягнення. Конструкти цього блоку взаємозалежні: визначення цілей відновлює і посилює інтерес до діяльності, яка раніше вже втратила значущість для індивіда і не вважається ним актуальною; цілі є найважливішою складовою мотивованої поведінки, перетинаючись з мотивами, тісно пов'язані із зовнішньою, а навчальні – із внутрішньою мотивацією.

2) Когнітивний блок є підсистемою, яка містить у собі уявлення про контроль процесу та результату діяльності, який можна представити компонентами:

- уявлення про особистісну відповідальність за успіхи й невдачі;
- віра в свою здатність виконувати певну діяльність (управляти колективом);
- очікування успіху або невдачі.

3) Емоційний блок мотивації досягнення характеризує через:

- наявність переживання задоволення від зусиль, спрямованих на досягнення результату;
- особливості емоційних реакцій, які демонструє суб'єкт у разі зустрічі з труднощами і невдачами.

Отже, мотивація тісно пов'язана з іншими психологічними процесами: відчуттям, емоціями і почуттями, увагою і уявою, волею, ставленням людини до самої себе, рефлексією.

4) Поведінковий блок являє собою систему поведінкових компонентів мотивації й може бути охарактеризований через такі психологічні конструкти,

як наполегливість, що проявляється у часі, що приділяється вирішенню завдання, завзятість у її вирішення, і навіть доведенні її остаточно, попри можливі перешкоди; інтенсивність зусиль (рівень енергії та ентузіазму); стратегії подолання труднощів (активні, адаптивні чи безпорадні, що уникають); вибір завдань оптимального рівня складності [31].

Мотив досягнення є відносно стійким атрибутом особистості. Однак він є і динамічним утворенням та починає діяти у взаємодії з ситуативними факторами, такими, як цінність і ймовірність досягнення успіху в певній сфері діяльності [37].

Мотивація досягнень охоплює не лише мотиви досягнення, а й ситуативні чинники (цінність, імовірність досягнення успіху, складність завдання тощо). Отже, мотив досягнення є лише одним із складників мотивації досягнення. Мотивація досягнення визначається і стійкими атрибутами особистості (мотивом досягнення), і ситуативними факторами (шанси на успіх, цінність діяльності тощо). Від того, наскільки людина впевнена в успіху, залежить мотивація її діяльності. Чим більше людина сподівається на успіх, тим більше зусиль вона схильна докладати, тим сильнішою буде її мотивація досягнення.

Серед факторів, що впливають на очікування успіху, важливе місце посідають такі: уявлення про здібності (суб'єктивна оцінка своїх здібностей), що формується на основі успіхів і невдач у минулому; суб'єктивна складність завдання (оцінка сприятливості ситуації). Наприклад, актуалізація своїх здібностей може підвищити віру в ефективність власної діяльності. Коли людина усвідомлює наявність у себе здібностей, що можуть забезпечити успіх, це позитивно відображається на її впевненості в успішності власних дій [18].

Суб'єктивна цінність та привабливість успіху в певній діяльності – ще один важливий фактор мотивації досягнення (прагнення до успіху).

Для тих, хто має сильну мотивацію досягнень, досягнення успіху в діяльності є надзвичайно значущим. Такі люди наполегливі в досягненні цілей і не задовольняються досягнутими результатами. Незалежно від того, що вони роблять, вони завжди намагаються робити це краще, ніж раніше. Для них

головною метою в житті є переживання радості успіху, яке приходить від досягнення високих результатів. Вони схильні ставити віддалені цілі і не задовольняються легкими завданнями та досяжними цілями. Такі люди захоплюються своєю роботою і постійно досягають нових цілей, відчуваючи радість від свого успіху [12].

Б. Вайнер у своїх дослідженнях вирішував питання, чому одні люди домагаються успіху, а інші – ні. Він увів два основні параметри, за якими люди визначають причини тих чи інших успіхів і невдач у своїй діяльності. Ці параметри являються моделлю каузальної атрибуції Б. Вайнера: зовнішня або внутрішня причина (вплив інших, власні зусилля), стабільність або нестабільність (фактор зусиль або удачі – незалежно від його локалізації є нестабільними, а фактор здібностей і складність завдання стабільними) [57].

Зовнішню мотивацію досягнення (екстеріоризований успіх) становлять:

- удача (чи везіння) на підставі «дозрівання у часі», визначає нестійкий, ситуативний результат діяльності;
- успіх як матеріальний рівень життя є цінністю матеріального продукту діяльності, зовнішнє, результативне досягнення, визначальне задоволення другого рівня потреб по А. Маслоу [53];
- визнання, що визначає популярність особистості соціальному оточенні, схвалення авторитетними «значущими іншими»;
- влада постає як потреба домінування з інших, бажання суб'єкта контролювати соціальне оточення.

Внутрішню мотивацію досягнення (інтеріоризований успіх) становлять:

- успіх як наслідок своєї діяльності є орієнтацію для досягнення результату діяльності;
- особистий успіх характеризується високим рівнем домагань, самоповагою, прагненням пізнання та актуалізації своїх можливостей;
- успіх як психічний стан характеризується позитивним емоційним підйомом, переживанням почуття задоволеності, полягає у посиленні та

підтримці вихідного спонукання до мети і має закріплюючу дію, на основі якої формуються сильніші мотиви діяльності;

– успіх як подолання перешкод виявляється у пошукових діях у зоні неможливого успіху і забезпечує наполегливість у подоланні виникаючих труднощів у навчанні та адаптації;

– успіх-покликання передбачає рефлексивну оцінку значущості як результату, а передусім самої діяльності, поведінки й розчинення себе у професійному справі, становить потенціал особистості. Людина, яка сприймає кар'єру як покликання, зосереджена на цілях, завданнях і зусиллях необхідних їх досягнення [30].

Таким чином, люди переважно уникають тієї діяльності, де причини невдач ними тлумачаться як стабільні та внутрішні, наприклад, брак здібностей.

Одним із факторів, що призводить до невдачі, може бути необґрунтований оптимізм у прийнятті рішень. Люди надто часто переоцінюють власні шанси досягти цілей. Таким чином суб'єкт збільшує мотивацію до сміливих ризикованих дій, але водночас блокує раціональну оцінку можливостей і об'єктивних умов. Врахування умов – це не тільки аналіз того, що відбувається тепер, а й передбачення ситуацій, які можуть виникнути в майбутньому. Уміння передбачити те, що може статися, оцінити ймовірність досягнення мети – ось ключі до успіху [54].

Реакції людей на невдачу бувають різноманітніші, ніж реакції на успіх. Вони можуть бути конструктивними та деструктивними, раціональними та емоційними, нормальними та патологічними. Проаналізуємо деякі з них детальніше. Конструктивна реакція на невдачу передбачає, що невдача не знижує мотивації, а навпаки, посилює її.

Психологічний захист як реакція на невдачу оберігає, звісно, психіку від зайвих перевантажень і хвилювань, підтримує самооцінку на належному рівні. Але така втеча від невдачі не є конструктивним вирішенням проблеми. Захисні механізми посилюють почуття самоцінності, у деяких людей можуть навіть підтримувати мотивацію на належному рівні, однак їхня роль обмежена і часто

негативна (А. Фрейд). Захисні реакції (витіснення, раціоналізація тощо) – теж недостатньо ефективна форма реакції на невдачу. Замість того, щоб усвідомити причини поразки, свої слабкості, людина захищає власне «Я» [17].

Таким чином, дослідники співвідносять мотивацію досягнень з критерієм якості діяльності. В основі мотивації досягнень лежать емоційні переживання, пов'язані із соціальним прийняттям успіхів, які досягаються особистістю.

1.2 Соціально-психологічні особливості студентів

Студентство, незважаючи на різне матеріальне становище та походження в соціумі, пов'язане загальним видом діяльності та інтересів (тобто спосіб життя, вікова однорідність, групова самосвідомість тощо) і утворює соціально-професійну групу.

Статус студента є тимчасовим, а його соціальний стан та його проблеми визначаються настроєм у суспільстві, який залежить від рівня культурного та соціально-економічного розвитку держави, від особливостей системи вищої освіти в ньому [23].

Соціальна ситуація розвитку розуміється як своєрідне, специфічне для даного віку, що складається до початку кожного нового етапу, виняткове, єдине і неповторне відношення між людиною та її навколишньою дійсністю, насамперед соціальною: вона є вихідним моментом для всіляких змін у даному віці, визначаючи шлях придбання якісних новоутворень розвитку особистості.

Згідно з Б. Г. Ананьєвим, студентство є перехідною фазою від дозрівання до зрілості», воно визначається віковим періодом від 18 до 25 років. Він вважає, що з урахуванням соціально-психологічного підходу відбувається виділення студентства всередині епохи зрілості – дорослості [1].

О. Г. Видра розглядає студентство як особливу соціальну категорію, специфічну спільність людей, організовано об'єднаних інститутом вищої освіти. Вона виділяє основні характеристики студентського віку, які відрізняють його від інших вікових періодів – це високий освітній рівень, висока пізнавальна

мотивація, найвища соціальна активність та досить гармонійне поєднання інтелектуальної та соціальної зрілості [10].

Психологічна характеристика віку визначається специфічними завданнями, які вирішуються людиною, та якісно новими типами діяльності з відповідними нею психологічними новоутвореннями, що виникли на даному щаблі розвитку та визначають свідомість людини в її відносинах до себе та навколишнього світу в цілому.

У плані загальнопсихічного розвитку студентство є періодом інтенсивної соціалізації людини, розвитку вищих психічних функцій, становлення всієї інтелектуальної системи та особистості загалом [40].

В. В. Лешин дійшов висновку, що студентство – це об'єднання молодих людей, які займаються одним видом діяльності – навчанням, спрямованим на спеціальну освіту, що мають єдині цілі та мотиви, приблизно одного віку, з єдиним освітнім рівнем, період існування яких обмежений часом (у середньому 4-6 років) [26].

До відмінних рис студентства він відніс:

- характер праці, пов'язаний із систематичним засвоєнням нових знань та оволодінням ними, нових дій та нових способів навчальної діяльності, а також із самостійним «добуванням» цих знань;
- соціальні ролі та приналежність до великої соціальної групи (молоді).

Він вважає, що для студентства як специфічної соціальної групи характерні особливі умови життя, праці та побуту; соціальна поведінка та система ціннісних орієнтацій. Їх основними відмінними рисами є прагнення нових ідей, прогресивне перетворення, активна взаємодія з різними соціальними утвореннями, пошук сенсу життя та соціального престижу [21].

На думку О. А. Дніпрової, студент перебуває на заключному етапі формування самосвідомості і характеризується неадекватною самооцінкою, неприйняттям відповідальності за свої дії, тобто недостатньою соціальною зрілістю, яка може призвести до того, що своєю поведінкою студент не завжди дотримується правил, прийнятих у суспільстві. Внаслідок чого студент у процесі

міжособистісного спілкування виявляє некомпетентність, яка перешкоджає йому оцінити реальне ставлення до нього студентської групи та інших людей [15].

І. М. Ушакова наголошує, що період студентства – це період професійного розвитку. Процес професійної підготовки починається з психологічної готовності: формування установок, властивостей особистості, які необхідні для узгодженого засвоєння виховних й навчальних норм [43].

Студентський вік є кризовим періодом у житті, періодом зустрічі з дорослістю. Виникнення труднощів у цей проміжок життєдіяльності людини пов'язаний насамперед із розбіжністю: при повному фізіологічному дозріванні неможлива соціальна реалізація у професійній діяльності, оскільки навчання займає основний час студента й цим гальмується можливість самоактуалізації повною мірою.

Важливою психологічною особливістю розвитку студента є його націленість на майбутнє, прагнення самовизначення та побудова довгострокових життєвих планів.

Більшість дослідників наголошують, що у студентські роки відбувається значний розвиток світоглядної позиції, а також естетичних та моральних почуттів [47].

Студентство у соціально-психологічному контексті, порівняно з іншими групами населення, вирізняють найвищий освітній рівень, найактивніше споживання культури та високий рівень пізнавальної мотивації, а також найвища соціальна активність та досить гармонійне поєднання інтелектуальної та соціальної зрілості [36].

Сучасне покоління студентів досить сильно відрізняється від попереднього. Особливо яскраво це проявляється в особливостях світогляду та ціннісних орієнтаціях студентів. Сучасні студенти мають більш високий рівень пристосування до умов, що змінюються. Їх відрізняють такі якості як креативність, ініціативність, підприємливість

За результатами дослідження багатьох вчених сучасним студентам властиві такі якості, як наявність високого рівня комунікативних навичок,

здатність варіювати у різних життєвих ситуаціях, уміння керувати своєю поведінкою, а також приймати добре обдумані рішення [46].

Для студента характерним є найвищий прояв швидкості оперативної пам'яті, перемикання уваги та рішень, пов'язаних з вербально-логічними завданнями. Для цього віку також характерні найменші величини латентного періоду реакцій на прості, комбіновані та словесні сигнали, оптимум абсолютної та різницевої чутливості аналізаторів, найбільша пластичність у освіті складних психомоторних та інших навичок. Отже, цього віку характерні досягнення, пов'язані з найвищими, «піковими» результатами, що базуються на всіх попередніх біологічного, психологічного соціального розвитку [28].

Провідною діяльністю у юнацькому віці є навчально-професійна діяльність. Психологічна готовність до професійного самовизначення проявляється в наступному:

- сформованості пізнавальних психічних процесів;
- розвиненості структури спрямованості особистості, мотивів, переконань, ідеалів;
- усвідомленні своїх здібностей, задатків, інтересів, що забезпечують становлення індивідуальності;
- критичному ставленні до своєї діяльності, рефлексії [29].

На першому курсі вирішується завдання адаптації до нових умов вузівського навчання. Поведінка студентів характеризується високим рівнем конформізму, відсутністю диференційованого підходу до своїх соціальних ролей.

На другому курсі студенти отримують загальну підготовку, водночас формуються та розвиваються їхні запити та потреби. Процес адаптації до освітнього середовища, в цілому, завершений.

Третій курс – це початок професійної спеціалізації, зміцнення інтересу до наукової роботи, як відображення подальшого розвитку й поглиблення професійних інтересів студентів.

На четвертому курсі відбувається безпосереднє знайомство з роботою. Для поведінки студентів характерним є інтенсивний пошук раціональних шляхів і форм спеціальної підготовки, відбувається переоцінка студентами багатьох професійних, особистісних та життєвих цінностей.

П'ятий і шостий курс – це перспектива закінчення вищого навчального закладу, що формує чіткі практичні настанови на майбутню сферу діяльності [2].

У студентські роки психологічні процеси протікають найбільш інтенсивно та відкривають багато можливостей подолання труднощів, відбувається остаточний етап формування власного внутрішнього світу, якісний стрибок неповторної індивідуальності, особливої особистості, визначається стиль діяльності.

Пізнавальні процеси дають ефективніший результат з допомогою підвищення рівня вольової саморегуляції. Ж. Піаже констатував, що «логіка юнацького періоду - це складна когерентна система, відмінна від логіки дитини, вона становить сутність логіки дорослих людей та основу елементарних форм наукового мислення» [32, с. 102].

У період розвитку пізнавальної діяльності особистість набуває абстрактне мислення, в неї починає формуватися повна картина світу.

І. С. Кон, С. Л. Рубінштейн, Е. Еріксон вважають важливим етапом у розвитку особистості у студентському віці – розвиток самосвідомості, процеси якого пов'язані із самопоглибленням та з посиленням рефлексії. Дослідники визначають у розвитку рефлексії такі значні моменти, як оцінка своїх можливостей, розкриття свого «Я» та визначення його індивідуальної цілісності, відбувається пошук сенсу життя, підбір та вивчення соціальних ролей в основних сферах життєдіяльності. Саме у студентському віці у особистості відбувається осмислення світу, свого місця в ньому, самого себе, сенсу власного життя та пошук професійного покликання [7]. Єпанчінцева Г. О.

Особливість професійного становлення студента проявляється у розвитку спеціальних здібностей, когнітивні механізми формуються індивідуально і є передумовою виникнення та прийняття інтроспекції та рефлексії. Дії, емоційні

стани, міркування студента аналізуються ним самим. Інтроспекція проявляється у створенні ідеалів майбутньої сім'ї, суспільного устрою, моральних та моральних цінностей [16].

На успішність навчання студента у вузі за тих самих зовнішніх умов навчальної діяльності впливають такі індивідуальні особливості, як конституція, здібності, темперамент, характер. Студенти астеничного типу будови тіла зазвичай менше витрачають енергію і можуть вивчити матеріал, не вдаючись до численного повторення; студенти з реактивним типом будови тіла відповідають, як правило, серед перших і на важкі питання намагаються відповісти на початку іспиту.

Особливості вищої нервової діяльності, що лежать в основі темпераменту, також впливають на успішність студента у ЗВО. Адже людина з сильною та рухливою нервовою системою зможе успішніше підлаштуватися під організаційні вимоги при навчанні у вузі. Людині зі слабкою інертною нервовою системою буде необхідно використовувати деякі способи, щоб не відстати від однокурсників у навчанні: давати собі перепочинок у вивченні матеріалу, при відповідях на іспитах, часто аналізувати та передбачати результат навчальної діяльності. Тут важлива і чуйність викладача до особливостей такого студента: не вимагати негайних відповідей та включення до роботи, швидкого переходу від одного завдання до іншого.

Твердження, що рівень розвитку здібностей впливає на успішність навчання, - це незаперечний постулат. Але слід зауважити, що, крім креативності, рівня інтелекту, необхідні розвинені спеціальні здібності, які відповідатимуть профілю навчального закладу, та високо розвинений соціальний інтелект, який є базою комунікативної компетентності та виявляється в умінні спілкуватися. Соціальний інтелект дозволяє встановлювати конструктивні взаємини з оточуючими та займати гідне становище у суспільстві. Для студента, який володіє здатністю на викладача, доступний прийом заміщення низького розвитку загального інтелекту соціальним інтелектом. Інтелектуальні здібності у студентському віці вже сформовані, але продовжують удосконалюватися

складні операції аналізу та синтезу, узагальнення, абстрагування, аргументування та докази [33].

Новоутворення визначається Л. С. Виготським як якісно новий тип особистості та взаємодії людини з дійсністю, який відсутній як ціле на попередніх вікових етапах розвитку. Новоутворення служать до створення умов вбудовування особистості нову неї систему відносин, прийняття нових життєвих цілей, досягнення вищого рівня саморегуляції діяльності та поведінки [9].

Г. Лебон до найважливіших новоутворень інтелектуальної сфери юнацького віку відносить:

- розвиток теоретичного мислення;
- філософську рефлексію;
- потяг до абстрагування, широких узагальнень;
- пошук загальних закономірностей та принципів, що стоять за приватними фактами;
- перебільшення сили свого інтелекту, рівня знань та самостійності;
- збільшення ступеня індивідуалізації в інтересах та здібностях;
- формування індивідуального іміджу розумової діяльності [24].

Г. Г. Солодова також відзначає фронтальний прогрес у розвитку вищих психічних функцій: переважне значення у пізнавальній діяльності набуває абстрактне мислення, розвивається узагальнена картина світу, формуються глибинні взаємозв'язки між різними областями реальності, що вивчається [39].

Нова стадія розвитку інтелекту, посилення особистісного контролю, самоврядування, відкриття свого внутрішнього світу та його емансипацією від дорослих сприяють становленню новоутворення юнацького віку – сталої самосвідомості та стабільного образу «Я». За Г. Б. Лялею, центральним новоутворенням юнацького віку як періоду стабілізації особистості та вироблення світогляду стає професійне та особистісне самовизначення. Автором підкреслюється близькість поняття «самовизначення», що використовується у вітчизняній психології, до поняття «ідентичність особистості» Е. Еріксона [27].

Характер людини не впливає безпосередньо на успішність навчання, але його акцентуації можуть створювати певні труднощі або, навпаки, сприяти успішності в навчанні, залежно від організації навчального процесу в даній установі, стилю викладання педагога та методів, що застосовуються ним. Над виявленими акцентуаціями характеру необхідно працювати, щоб уникнути труднощів у навчанні.

У студентські роки реалізується повною мірою такий соціально-психологічний феномен, як спілкування. Істотною сферою життєдіяльності молоді люди визначають ціннісно-смыслову доміанту спілкування. Взаємини давніх товаришів, нові знайомі, протилежна стать, люди, які впливають визначення майбутнього – становлять коло спілкування й визначають теми спілкування [3].

Психосоціальна ідентичність, що сформувалася до 21-25 років, є показником зрілої особистості, витоки організації якої приховані на попередніх стадіях онтогенезу; вони знаменують перехід до вирішення власне дорослих завдань. Виходячи з цього, можна виділити такі психологічні характеристики студентства:

- формування образу «Я» та становлення самосвідомості;
- самовизначення, пошук свого місця у житті, вибір цінностей;
- прагнення пізнати себе та свої потреби;
- усвідомлення своєї неповторності, індивідуальності;
- прагнення незалежності, самостійності;
- внутрішня невпевненість у собі, неприйняття;
- виражені соціальні потреби;
- рефлексія як здатність подумки звертатися до власних думок;
- формування індивідуального іміджу професійної діяльності.

1.3 Особливості мотивації досягнень студентської молоді

Вивченням мотивації досягнень студентської молоді займалися такі вчені як Т. В. Большакова, Т. В. Кириченко, Д. Аткінсон, А. Б. Степанов, С. В. Хребіна, М. В. Щетиніна, Р. А. Ілаєва, Н. Д. Джига, О. П. Венгер і багато інших.

Т. В. Большакова та А. М. Большакова визначили, що студентам із високим рівнем мотивації досягнення притаманна більш позитивна система очікувань до себе, а для студентів із домінуванням мотиваційної тенденції на уникнення невдач притаманне негативне ставлення до себе як до майбутніх професіоналів [4].

Численні дослідження підтверджують, що мотивація досягнення при повторному успіху зростає, а при повторних невдачах знижується, причому, вирішальним фактором є не об'єктивний успіх чи неуспіх сам по собі, а оцінювання людиною своїх досягнень як успішних чи неуспішних [22].

Якщо завдяки позитивному ставленню до діяльності й позитивним мотивам, студент ставить перед собою завдання, які не відповідають його можливостям, то за певних умов, в результаті повторних невдач, він знижує рівень вимог до себе, поки не досягає успіху й задоволення. І навпаки, якщо завдяки недостатньо позитивному ставленню до діяльності поставленні завдання нижчі від можливостей індивіда, то в результаті повторних досягнень, за певних психологічних умов, підтверджується рівень вимог до себе, виявлені зусилля для виконання завдання викликають задоволення. Таким чином посилюється позитивне ставлення до діяльності [52]. Якщо досягнення значно нижчі від того, що особистість вважає важливим для себе, то вони не переживаються як успіх, а якщо невдало виконуються завдання, які особистість вважає вищими від своїх можливостей, то це не переживається як невдача.

Отже, важливе значення має суб'єктивний чинник, що стосується позитивної мотивації досягнення та відношення до діяльності, самооцінка студентом своїх можливостей.

А. Б. Степанов визначив, що для формування мотивації досягнення успіху у студентському віці необхідні особливі психологопедагогічні умови, до яких

входить навчальна мотивація, певні особистісні особливості учнів та особливості взаємодії студента та педагога [41].

Механізмами розвитку мотивації досягнення у студентському віці, виходячи із робіт С. В. Хребіни та Р. Г. Зверевої, може бути формування психологом професійної компетенції, розвиток процесів самосвідомості та навчання студентів технологіям досягнення успіху, при цьому ефективною формою роботи буде організація занять у групі [45].

М. В. Щетиніна та О. М. Шутенко дійшли висновку, що сучасні студенти здебільшого не схильні до якогось одного типу мотивації. Переважаючий у той чи інший момент мотив залежить від самого змісту діяльності, її складності та суб'єктивного ставлення студентів до завдання, що виконується.

Також автор встановив, що рівень самореалізації у навчанні пов'язаний із рівнем мотивації досягнень [51].

Н. Д. Джига встановив взаємозв'язок між глобальним самовідносинами (компонент самосвідомості, який відображає всю складну сукупність психічних процесів і станів, за допомогою яких особистість виокремлює себе з навколишнього світу, формує власне бачення світу, змінює ставлення до свого минулого, сьогодення та майбутнього) та мотивацією досягнень.

Позитивне самовідносини пов'язані з самоповагою, впевненістю у собі, почуттям переваги та прийняттям себе, а поведінкові прояви описуються як незалежна і впевнена манера триматися. Оскільки позитивне самовідношення відображає впевненість студента у своїх силах та очікування успіху, воно пов'язується зі схильністю до ризику, здатністю приймати відповідальні рішення.

Також автором визначено:

– прямий зв'язок між самоповагою та мотивацією досягнень. Самоповага особистості студентів, що складається з визнання своїх достоїнств та поблажливості до недоліків, дозволяє бути високою мірою мотивованими на успіх. Такий самий ефект дає і прихильне ставлення студентів до себе;

- прямий зв'язок між аутосимпатією та мотивацією досягнень. У свою чергу, впевненість студентів у навколишніх людях також підвищує мотивацію успіху;

- прямий зв'язок між самоцікавістю та розвитком мотивації досягнень, самоцікавістю та мотивацією досягнень. Спрямованість студентів на самопізнання, отримання інформації про себе, схильність до постійного вивчення свого внутрішнього світу сприяють розвитку в них мотивації досягнень;

- зворотна кореляція між самоцікавістю та страхом бути відкинутим;

- прямий взаємозв'язок між самовпевненістю та мотивацією досягнень.

Впевнені у собі студенти більш високою мірою мотивовані на успіх;

- прямий взаємозв'язок між очікуваним ставленням інших людей та розвитком мотивації досягнень;

- прямий взаємозв'язок між очікуваним ставленням інших та мотивацією досягнень. Впевненість студентів у навколишніх людях дозволяє розвивати мотивацію досягнень;

- зворотний зв'язок між очікуваним ставленням інших людей і острахом бути відкинутим, між самоприйняттям і острахом бути відкинутим;

- прямий зв'язок між самокерівництвом, самопослідовністю та розвитком мотивації досягнення;

- прямий зв'язок між самокерівництвом, самопослідовністю та мотивацією досягнень. Переживання студентів власного «Я» як внутрішнього стрижня, що інтегрує та організує їх особистість та життєдіяльність, сприяє розвитку високого ступеня мотивації досягнень;

- зворотна кореляція між самокерівництвом, самопослідовністю та страхом бути відкинутим;

- зворотний зв'язок між самозвинуваченням та мотивацією до успіху, між самоцікавістю та страхом бути відкинутим. Готовність студентів поставити

собі за провину свої невдачі, власні недоліки не дозволяє їм бути мотивованими на успіх;

– прямий зв'язок між самоцікавістю та мотивацією до успіху. Це говорить про те, що високий ступінь близькості до самого себе, зокрема інтерес до власних думок і почуттів, дозволяє студентам бути мотивованими на досягнення та успіх. Чутливість, сензитивність студентів до своїх бажань та потреб підвищує мотивацію досягнень [14].

О. П. Венгер з групою дослідників виділили три групи характеристик мотивації досягнень студентів:

1) До першої групи відносяться студенти з дуже високою та високою мотивацією досягнення. Їм властива активність, ініціативність, здатність долати перешкоди, наполегливість у досягненні поставлених цілей. Продуктивність навчальної діяльності у них не залежить від зовнішнього локусу контролю, а притаманне домінування внутрішніх мотивів.

2) Друга групу включає в себе характеристики студентів з середнім рівнем мотивації досягнення. Для цієї групи характерними є менша ініціативність та наполегливість у досягненні мети, залежність від зовнішніх стимулів, менша орієнтація на успіх.

3) Третя група включає в себе студентів з низьким рівнем мотивації. Психологічні ознаки для цієї групи були наступні: невпевненість у собі, відчуття дискомфорту від подолання перешкод, домінування зовнішньої мотивації над внутрішньою, орієнтованість на уникнення помилки. Узагальнені результати дослідження свідчать про те, що збільшення студентів з високою та дуже високою мотивацією досягнення на 4-му курсі відбувається тому, що зовнішні фактори втрачають свою значущість у мотиваційній структурі майбутніх лікарів і починають переважати внутрішні мотиви [7].

Р. А. Ілаєва дослідила мотивацію досягнень магістрантів першого та другого курсів та виявила, що вона має позитивну динаміку.

Отримані результати дають можливість зробити висновок про те, що з наближенням випускного курсу мотивація досягнення у студентів стає вищою,

що пов'язано з їх прагненням до кращого виконання навчальних завдань, з удосконаленням формованих компетенцій. Переважна більшість середнього рівня мотивації досягнення у студентів 1 і 2 курсів свідчить про їх адекватну самооцінку та оптимальну якість діяльності. Створення та облік психолого-педагогічних умов можуть сприяти підвищенню рівня мотивації досягнення у студентів педагогічної магістратури [20].

Такого ж висновку дійшов М. Л. Шульга: студенти першого курсу (учорашні випускники середніх шкіл) ще недостатньо осмислено ставляться до навчання у вузі. Студенти знають, що вищу освіту вони здобувають для того, щоб стати професіоналами, що факт наявності вищої освіти заохочується суспільством. Однак вони не уявляють, що таке бути професіоналом, яка реальність стоїть за цими словами. Тому відсутність таких якостей, як зусилля, цілі та стратегії навчання заважають успішності студентів [48].

О. Р. Бусарова в результаті проведених досліджень встановила, що студенти з високою мотивацією уникнення невдачі, що перевершує мотивацію досягнення успіху, на відміну від однокурсників, не прагнуть розпочати самостійну трудову діяльність ще до отримання диплома: вони рідше за інших студентів поєднують навчання з роботою і набагато рідше підробляють канікулах. Студенти з високими значеннями обох аналізованих мотивів за своєю трудовою активністю не відрізняються від основної вибірки.

Також автор визначив, що студенти, у яких висока мотивація уникнення невдачі перевершує мотивацію досягнення успіху, здебільшого характеризуються середньою успішністю: серед них більше гаристів, ніж у учнів, у яких мотивація уникнення не перевищує норми. Серед студентів із високою мотивацією уникнення невдачі рідше, ніж у решті вибірки, зустрічаються неуспішні. У підгрупі студентів з високими показниками мотивації уникнення та досягнення частіше, ніж в основній вибірці, спостерігається висока успішність: вища сумарна частка хорошистів та відмінників. Студенти з високою мотивацією уникнення невдачі достовірно частіше за інших як хобі обирають пасивно-

споглядальні захоплення: кіно та читання, і рідше захоплюються активним відпочинком, фото та спілкуванням з друзями [5].

Взаємозв'язок ставлення до праці та мотивації досягнень досліджував також А. А. Гончаров. Він встановив, що ті студенти, у яких високий рівень мотивації досягнення мають помірніші очікування на успіх, ніж при слабкій мотивації до успіху, однак вони багато працюють для досягнення успіху, прагнуть до нього. Студенти, які характеризуються мотивом уникнення невдачі, виявляють непевненість у собі, тяжіють роботою, що виконується, важкі завдання викликають у них дискомфорт [11].

На думку для формування позитивної мотивації навчально-професійної діяльності студент повинен стати її суб'єктом:

1) виявляти вільну пізнавальну активність, інтелектуальну ініціативу і самостійність у прийнятті рішень щодо вибору шляхів і змісту самоосвіти.

2) збагачувати свій внутрішній світ, бути відкритим новому досвіду.

3) у діях сьогодення орієнтуватися на своє майбутнє, будувати особистісну перспективу. Мотивація навчання посилюється, якщо студент бачить зв'язок між засвоєнням знань, збагаченням власного досвіду та вимогами й функціями майбутньої професійної діяльності.

4) розвивати рефлексивні процеси: самооцінку, самокритичність.

5) виховувати в собі потребу втілювати в життя власні плани, реалізовувати потенційні можливості. Лише за наявності у студента потреби в самореалізації розвиваються його загальні й професійні здібності, успішно здійснюється теоретична і методична професійна підготовка, формується духовна і моральна вихованість [47].

Отже, проблема формування мотиваційної сфери особистості сучасного студента є особливо актуальною в психологічній науці. Мотивація є одним з ведучих факторів успішного навчання. Розвиток позитивної навчальної мотивації у студентів є умовою особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки. Задля досягнення більш високого результату у навчанні необхідно розвивати мотивацію досягнень, яка передбачає більшу

наполегливість, активність, спрямованість на результат, на вирішення більш складних завдань, впевненість та наполегливість.

Висновки до першого розділу

Отже, в першому розділі ми проаналізували теоретичні особливості мотивації досягнень. Розглянуті дослідження таких зарубіжних й вітчизняних психологів, які стосувалися обраної проблематики, як Д. Аткинсон, Т. В. Большакова, А. М. Большакова, О. П. Венгер, А. А. Гончаров, Т. П. Гусєва, Л. Декерс, О. А. Дніпрова, В. М. Запорожан, Т. В. Кириченко, Д. Маккеланд, А. Маслоу, Ю. І. Мисула, Х. Мюррей, Л. М. Петренко, Х. Хакхаузен, М. Л. Шульга. Так, виявлено, що дослідники співвідносять мотивацію досягнень з критерієм якості діяльності. В основі мотивації досягнень лежать емоційні переживання, пов'язані із соціальним прийняттям успіхів, які досягаються особистістю.

Другим аспектом розгляду було визначення соціально-психологічні особливості студентів. Визначено, що в цей віковий період відбувається входження людини в соціально-культурний світ дорослих як самостійної незалежної особистості, в цей період відбувається завершення соціалізації особистості через систему освіти, початок економічної активності, професійне і життєве самовизначення. Саме в цей віковий період спостерігається формування образу «Я» та становлення самосвідомості; самовизначення, пошук свого місця у житті, вибір цінностей; прагнення пізнати себе та свої потреби; усвідомлення своєї неповторності, індивідуальності; прагнення незалежності, самостійності; внутрішня невпевненість у собі, неприйняття; виражені соціальні потреби; рефлексія як здатність подумки звертатися до власних думок; формування індивідуального іміджу професійної діяльності.

Також визначено особливості мотивації досягнень студентської молоді, яка є одним з ведучих факторів успішного навчання.

Визначено, що розвиток позитивної навчальної мотивації у студентів є умовою особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки. Задля

досягнення більш високого результату у навчанні необхідно розвивати мотивацію досягнень, яка передбачає більшу наполегливість, активність, спрямованість на результат, на вирішення більш складних завдань, впевненість та наполегливість.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У цьому розділі розглянуто принципи підбору методів для даного дослідження а також зазначені методики, за допомогою яких, можливо досліджувати особливості мотивації досягнень у студентської молоді. Нами обрано такі методики для дослідження. 1. Тест-опитувальник мотивації досягнення (ТМД) (А. Мехраб'ян, модифікація М. Магомед-Емінова). 2. Методика «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова). 3. Методика вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера). 4. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.

2.1 Опис і обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію

Методологічною та теоретичною основою нашого дослідження є психологічна теорія діяльності, основні принципи вітчизняної психології: принцип єдності свідомості та діяльності; принцип розвитку; принцип соціальної та діяльнісної обумовленості розвитку особистості, принцип об'єктивності. А також у своєму дослідженні ми спиралися на принцип системності, який передбачає вивчення предметів та явищ дійсності в їх суттєвих взаємозв'язках та взаємозалежностях [34].

При підборі методів дослідження ми виходили з вимог вивчення психіки в діяльності та дослідженні психічних явищ в розвитку.

Крім того, ми керувалися також принципом об'єктивності, який полягає в застосуванні єдиних за змістом але відмінних за формою методик для вивчення того чи іншого психічного явища. А також у своєму дослідженні ми спиралися на принцип системності, який передбачає вивчення предметів та явищ дійсності в їх суттєвих взаємозв'язках та взаємозалежностях.

Цей принцип вимагає розгляду об'єкта дослідження як цілісності, виявлення елементів його структури, взаємозв'язків, його характеристик,

вивчення об'єкта як частини більш загальної структури та взаємовідношень між ними.

При підборі конкретних методик дослідження ми, перш за все, керувалися близькістю їх за змістом і відмінністю за формою, що забезпечило б різнобічність дослідження, підвищило достовірність і надійність експериментальних даних. При цьому ми виходили із особливостей предмету дослідження. Тому ми обрали методики, які безпосередньо стосуються дослідження мотивації досягнень у студентської молоді. Далі ми звернемося до детального розгляду методик, які використовувались в нашому дослідженні. А саме: 1. Тест-опитувальник мотивації досягнення (ТМД) (А. Мехраб'ян, модифікація М. Магомед-Емінова). 2. Методика «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова). 3. Методика вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера). 4. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.

2.2 Методика спрямована на виявлення мотивації досягнень: Тест-опитувальник мотивації досягнень А. Мехраб'яна

Модифікацію опитувальника А. Мехраб'яна для виміру мотивації досягнення (ТМД) запропонував М. Ш. Магомед-Емінов.

Даний тест призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву уникнення невдачі. Причому оцінюють, який із цих двох мотивів у випробуваного домінує.

Тест є опитувальником, що має дві форми – чоловічу та жіночу (Додаток А.1).

Тест складається з низки тверджень, що стосуються певних сторін характеру, а також думок і почуттів із приводу деяких життєвих ситуацій. Щоб оцінити ступінь згоди або незгоди студента з кожним твердженням, респондентам пропонується використати таку шкалу:

+3 – цілком погоджуюсь;

+2 – погоджуюсь;

+1 – швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;

0 – нейтральний;

-1 – швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;

-2 – не погоджуюсь;

-3 – цілком не погоджуюсь.

Студентам запропоновано прочитати твердження тесту й оцінити ступінь своєї згоди (або незгоди). Проти номера твердження слід поставити цифру, що відповідає мірі згоди (+3, +2, +1, 0, -1, -2, -3).

Для визначення сумарного бала необхідно виконувати таку процедуру.

Відповідям випробуваних на прямі пункти опитувальника (помічені знаком «+» у ключі) приписують бали на основі такого співвідношення:

-3	-2	-1	0	1	2	3
1	2	3	4	5	6	7

Відповідям випробуваних на непрямі пункти опитувальника (помічені знаком «-» у ключі) приписують бали на основі співвідношення:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	6	5	4	3	2	1

Ключ до чоловічої форми:

+1, -2, +3, -4, +5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, +13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, -23, +24, -25, -26, -27, +28, -30, +31, -32.

Ключ до жіночої форми:

+1, +2, -3, +4, -5, -6, +7, +8, -9, +10, -11, -12, -13, +14, -15, -16, +17, -18, +19, -20, +21, -22, +23, -24, -25, +26, -27, +28, -29, -30.

Після підрахунку сумарного бала визначають, яка мотиваційна тенденція домінує у випробуваного.

Бали усієї вибірки випробуваних, що беруть участь в експерименті, ранжирують і виділяють дві контрастні групи:

- верхні 27% вибірки характеризуються мотивом прагнення до успіху;
- нижні 27% – мотивом уникнути невдачі.

На основі підрахунку сумарного балу визначають, яка мотиваційна тенденція домінує у випробуваного.

Якщо ця сума виявилася в інтервалі від 165 до 210, то роблять висновок про те, що в мотивації досягнення успіхів у даного випробуваного домінує прагнення до успіху.

Якщо сума балів виявилася в межах від 76 до 164, то роблять висновок про домінування прагнення уникати невдачі.

Якщо сума балів виявилася в межах від 30 до 75, то ніякого певного висновку про домінування один над одним мотивації досягнення успіхів або уникнення невдач зробити не можна.

2.3 Методика спрямована на виявлення потреби у досягненні мети «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова)

Методика, спрямована на дослідження особливостей мотивації досягнень, являє собою опитувальник, який дозволяє оцінити потребу в досягненні мети (прагнення завжди досягати поставлених цілей)

Опитувальник включає 23 твердження (Додаток А.2). Досліджуваним пропонується ряд положень, з якими вони можуть бути згодні або незгодні, відповідно поряд з його номером ставиться «так» або «ні».

Обробка результатів проводиться підрахунком балів:

- за відповіді «так» на питання 2, 6-8, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 23;
- за відповіді «ні» на питання 1, 3-5, 9 -13, 15, 17, 20.

Потреба досягнення дорівнює сумі балів за відповіді «так» чи «ні».

Таким чином, оцінна шкала варіюється від 0 до 23 балів (рівні потреби у досягненні):

- 1 рівень – 0-6 балів – низька потреба у досягненнях;
- 2 рівень – 7-9 балів – знижена потреба у досягненнях;
- 3 рівень – 10-15 балів – середня потреба у досягненнях;
- 4 рівень – 16-18 балів – підвищена потреба у досягненнях;

5 рівень – 19-23 балів – висока потреба в досягненнях.

Інтерпретація: чим більше балів в сумі набирає в досліджуваній, тим більшою мірою у нього виражена потреба в досягненнях.

2.4 Методика спрямована на вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета» В. Смекала, М. Кучера

Методика направлена на вивчення основної життєвої орієнтації.

Досліджуванім пропонується анкета, яка містить 30 запитань, на кожне з яких подано три варіанти відповідей (Додаток А.3).

Досліджуваний відповідає згідно з наступною інструкцією: «Вам пропонується три варіанти продовження незакінченого речення. Спочатку виберіть з них такий варіант, який краще всього відображає вашу точку зору, який для вас є найбільш вагомим. Букву вашої відповіді впишіть у бланк відповідей в колонку «Більше всього» навпроти номера речення. Потім підберіть із двох варіантів, що залишилися, той, який найменше відповідає вашій особистій думці, і напишіть відповідну букву в колонку «Менше всього» бланка відповідей. Відповідь, яка залишилася, не записується. Виконуйте завдання якомога точніше. Пам'ятайте, що правильних чи неправильних відповідей не буває, нам важливо знати вашу особисту думку».

При обробці матеріалів дослідження користуються спеціальним ключем, представленим в Додатку А.4.

Якщо вказана в ключі буква (А, В або С) занесена в рубрику «Більше всього», то учневі зараховують 2 бали за даним видом спрямованості.

Якщо ж буква розташована під індексом «Менше всього», то учневі дається 0 балів.

Потім підраховується кількість двійок і записується внизу у бланку відповідей поряд із буквами «СС», «ВД», «СЗ» у колонці «Більше всього».

Також підраховується кількість нулів, яка записується під індексом «Менше всього».

З кількості двійок віднімається кількість нулів, до цієї різниці додається 30. Ця сума й характеризує рівень даного виду спрямованості.

Якщо кількість нулів перевищує кількість двійок, то різниця між ними вираховується з числа 30; загальна сума всіх балів за трьома видами спрямованості повинна дорівнювати 90, в іншому випадку потрібно шукати допущену при підрахунках помилку.

У масовому психологічному дослідженні діапазон індивідуальних відмінностей досить широкий:

- спрямованість на себе – від 11 до 45 балів;
- спрямованість на взаємодію – від 13 до 45;
- дійова спрямованість – від 17 до 49.

Результати вивчення спрямованості всіх учнів заносяться до зведеної таблиці

Порівнюючи результати обробки даних з показниками рівня вираженості спрямованості, можна зробити висновок про ступінь вираженості того чи іншого виду спрямованості у студента.

Прояви досліджуваних характеристик

1) Особистості зі спрямованістю на себе:

- найбільше зайняті собою, своїми почуттями і проблемами;
- роблять необґрунтовані та поспішні висновки і припущення щодо інших людей;

- так само поводять себе в дискусіях;

- намагаються нав'язати свою волю групі;

- оточуючі в їх присутності не відчувають себе вільно;

- не відчувають, коли потрібно розмовляти, а коли мовчати і слухати;

- неможливо зрозуміти, чи люблять вони інших людей.

2) Особистості зі спрямованістю на взаємні дії:

- уникають прямого вирішення проблеми;

- поступаються натиску групи;

- не виказують оригінальних ідей і нелегко буває зрозуміти, що така людина хоче висловити;

- не працюють інтенсивно самі і не допомагають групі підійти до вирішення питання;
- не приймають на себе керівництво, коли йдеться про вибір завдання;
- не допомагають окремим членам групи висловлювати свої думки і майже не сприяють досягненню спільної мети.

3) Особистості зі спрямованістю на завдання:

- допомагають окремим членам групи висловлювати свої думки;
- підтримують групу, щоб вона досягла поставленої мети;
- допомагають групі дійти до суті речей і мають гарні ідеї відносно того, як продовжувати роботу;
- легко буває зрозуміти, що така людина хоче висловити;
- можуть складати хороші звіти;
- беруть у свої руки керівництво, коли йдеться про вибір завдання;
- працюють інтенсивно;
- правильно оцінюють, коли потрібно говорити, а коли й промовчати;
- в їх присутності всі відчувають себе вільно і невимушено;
- не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми.

2.5 Методика спрямована на діагностику особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса

Методика призначена для діагностики мотиваційної спрямованості особистості на досягнення успіху.

Стимульний матеріал являє собою 41 твердження, на які респонденту необхідно дати один із 2 варіантів відповідей «так» чи «ні» (Додаток А.5).

Ступінь виразності мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, які збігаються з «ключом».

Ключ до методики:

- по 1 балу за відповіді «так» на наступні питання:

2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41

- по 1 балу за відповіді «ні» на наступні питання:
6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38,39
- не враховуються відповіді на питання:
1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40.

Підраховується загальна сума балів.

Інтерпретація методики: чим більша сума балів, тим вище рівень мотивації до досягнення успіху:

- від 1 до 10 балів – низька мотивація до успіху;
- від 11 до 16 балів – середній рівень мотивації;
- від 17 і більше – високий рівень мотивації.

Висновки до другого розділу

Отже, ми проаналізували принципи підбору нами методик дослідження. Визначено конкретні методики, які підходять нам за метою і максимально розкривають обраний нами феномен дослідження – мотивацію досягнень. Ватро зазначити, що методики підібрано за принципами системності, об'єктивності, і вони безпосередньо використовуються для обраного віку досліджуваних, що максимально об'єктивізує результати нашого подальшого дослідження. Нами обрано наступні методики: 1. Тест-опитувальник мотивації досягнення. 2. Методика «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова). 3. Методика вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета». 4. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса. Усі тексти обраних методик розміщені в Додатку А.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У цьому розділі описано проведене нами емпіричне дослідження, також подано характеристику вибірки та етапів його здійснення. Проаналізовано отримані результати як якісно, так і кількісно, інтерпретовано отримані дані. Так, виявлено особливості потреби у досягненні мети, проаналізовано рівні мотивації досягнень серед студентської молоді, а також виявлено закономірності розвитку мотивації досягнень у студентів різних курсів.

3.1 Організація емпіричного дослідження

Дослідження виконувалось на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» у вересні-жовтні 2023 року. У дослідженні брали участь 60 студентів першого та четвертого курсів, які навчаються на факультеті психології та педагогіки. Загальна кількість вибірки складає 60 студентів, з яких 25 хлопців і 35 дівчаток. З них – 30 студентів першого курсу, з яких 18 дівчат і 12 хлопців; та 30 студентів четвертого курсу, з яких 17 дівчат і 13 хлопців.

I етап дослідження – організаційний.

На цьому етапі здійснювалося вивчення літератури, що стосувалася даної проблеми, проаналізовано особливості мотивації досягнень. Вивчено методики, які можемо використовувати з метою дослідження даного феномену.

На II етапі дослідження проводились методики спрямовані на виявлення рівня мотивації досягнень у студентів першого та четвертого курсів. Так, було проведено: 1. Тест-опитувальник мотивації досягнення. 2. Методика «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова). 3. Методика вивчення спрямованості особистості «Орієнтовна анкета». 4. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.

На III етапі дослідження проводилась обробка результатів – як кількісна так і якісна. Отримані дані було проаналізовано, дані занесені у таблиці та

діаграми. Також варто зазначити, що проведено аналіз результатів за допомогою математичної статистики.

3.2 Аналіз мотивації досягнень у студентської молоді

Перейдемо до аналізу мотивації досягнень. Кількісні результати оцінки мотивації досягнень за методикою А. Мехрабіана «Діагностика мотивації досягнення» представлені в Додатку Б.1.

Якісні результати оцінки мотивації досягнень за даною методикою предтавлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Результати оцінки мотивації досягнень за методикою А. Мехрабіана «Діагностика мотивації досягнення»

Студентська молодь	Уникнення невдач		Невизначене		Прагнення до успіху	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Перший курс	10		5		15	
	4	6	2	3	6	9
Четвертий курс	5		4		21	
	2	3	1	3	10	11
Загалом	15		9		36	

Загалом, як свідчать отримані дані, для студентської молоді найбільш характерним мотивом досягнень є прагнення успіху (рис. 3.1).

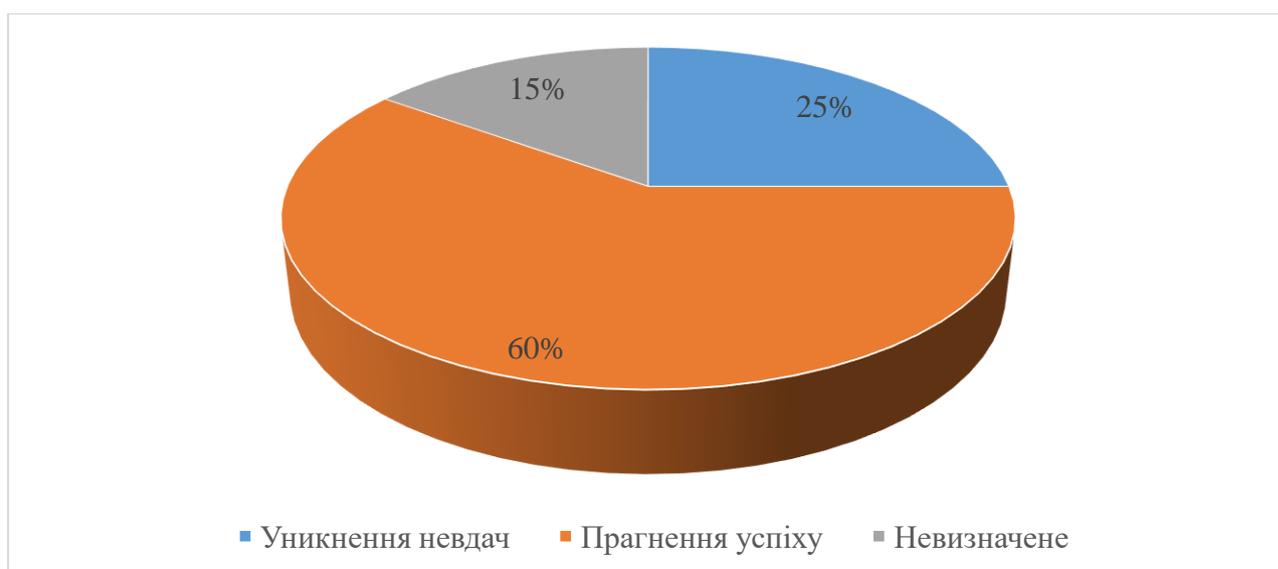

Рис. 3.1. Результати оцінки мотивації досягнень за методикою А. Мехрабіана

Як видно з рис. 3.1, у більшості студентів домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (60%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання.

У 25% студентів домінує мотиваційна тенденція уникнення невдач, що характеризується орієнтацією на усунення певних негараздів, вирішення виникаючих проблем, орієнтацію на легкі завдання.

По 15% студентів не можна зробити певного висновку про домінування один над одним мотивації досягнення успіхів або уникнення невдач.

На рис. 3.2 представлено порівняння результатів діагностики мотивації досягнень за статевими відмінностями студентів (хлопців і дівчат).

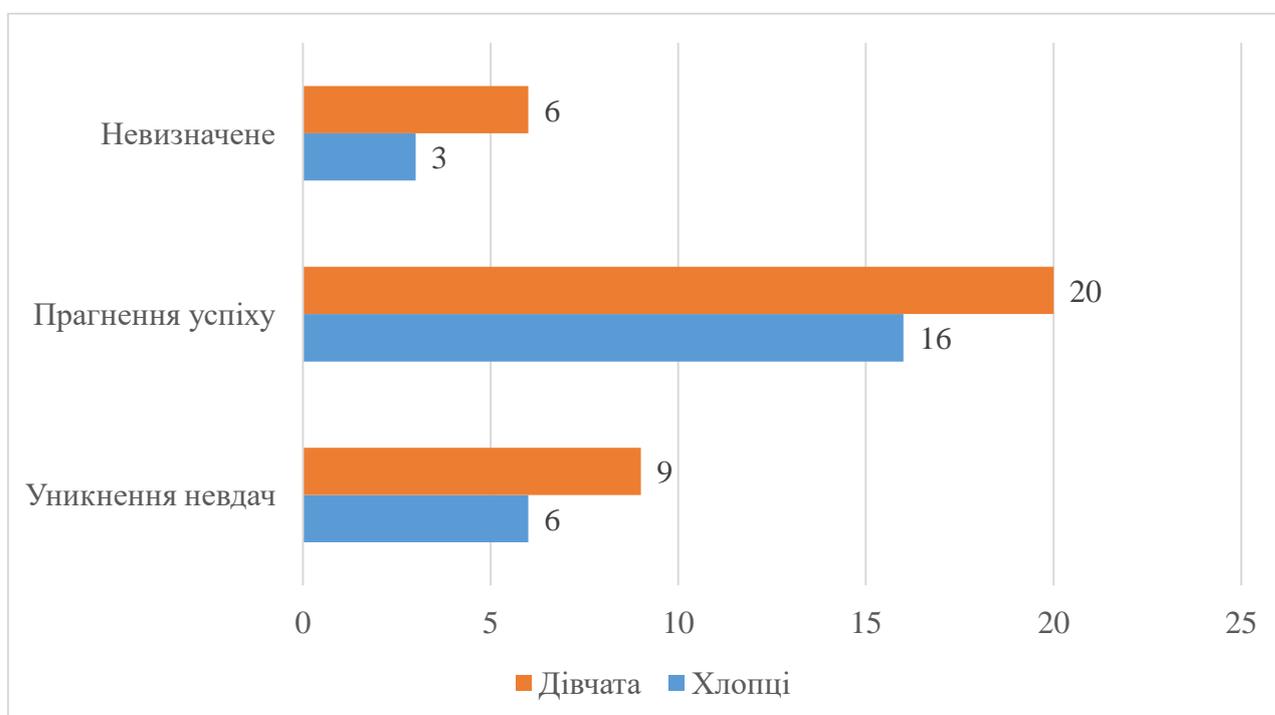

Рис. 3.2. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнень за статевими відмінностями студентів

Як видно з рис. 3.2, дівчата до успіху прагнуть більше, ніж до уникнення невдач, чим забезпечується більша активність у набутті теоретичних знань у досягненні гарних результатів навчання та практичних умінь, свідомість у виборі професійного майбутнього.

Розрахунок статистичного непараметричного U-критерія Манна-Уїтні, U-критерій дорівнює 4995,5 ($p=0,001$), що свідчить про високий рівень

статистичної значущості відмінностей у результатах. Результати обраховувались в програмі SPSS.

Далі результати дослідження мотивації досягнень у студенської молоді розглянуті окремо по курсах.

На рис. 3.3. представлені результати діагностики мотивації досягнень у студентів першого курсу.

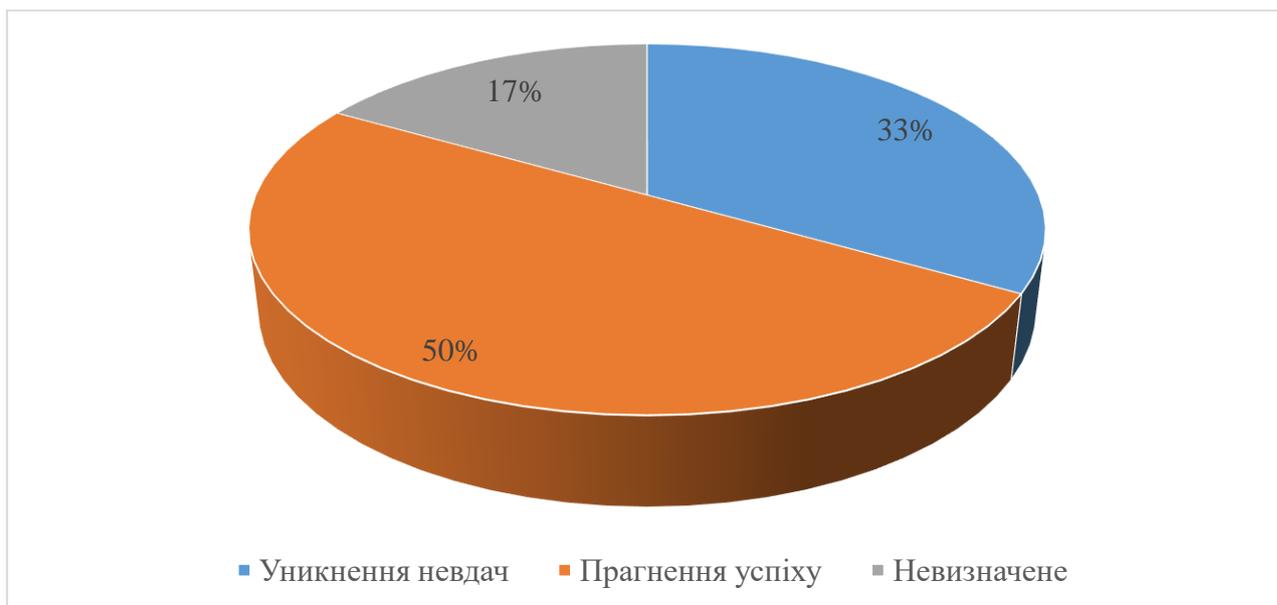

Рис. 3.3. Результати оцінки мотивації досягнень за методикою А. Мехрабіана студентів першого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів першого курсу домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (50%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання.

У 33% студентів домінує мотиваційна тенденція уникнення невдач, що характеризується орієнтацією на усунення певних негараздів, вирішення виникаючих проблем, орієнтацію на легкі завдання.

По 17% студентів не можна зробити певного висновку про домінування один над одним мотивації досягнення успіхів або уникнення невдач.

При порівнянні особливостей мотивації досягнень у студентів першого курсу серед хлопців та дівчат, спостерігається наступна закономірність (рис. 3.4).

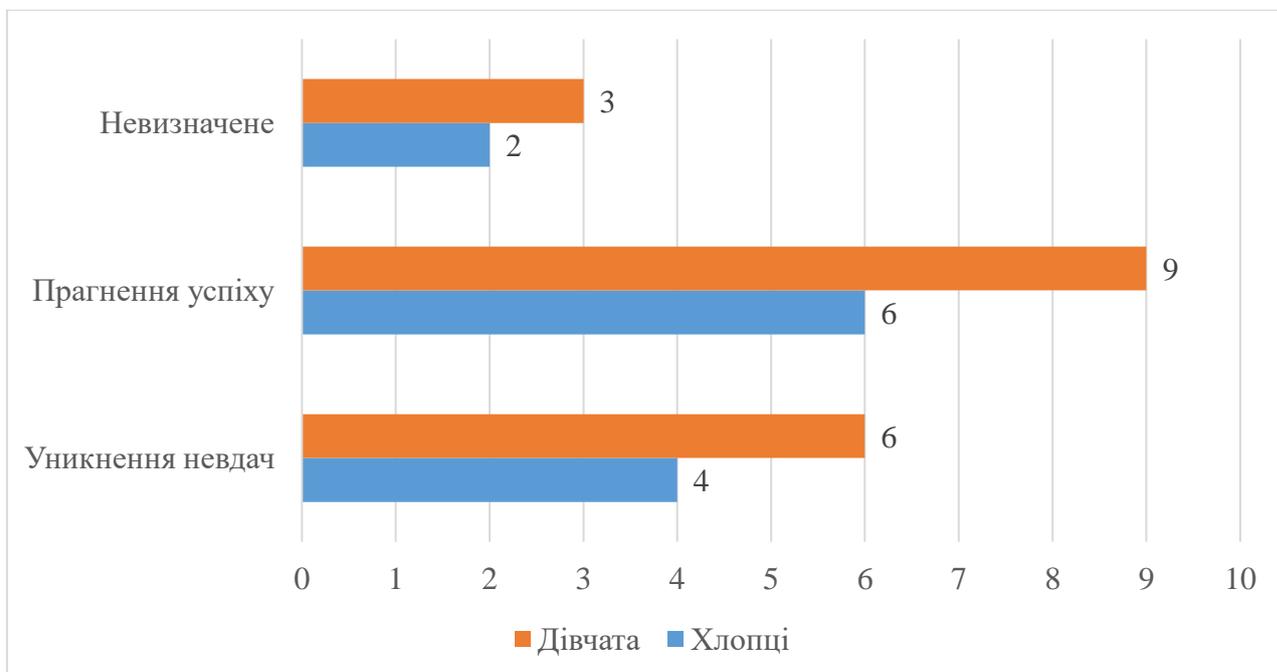

Рис. 3.4. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнень за статевими відмінностями студентів першого курсу

Як видно з рис. 3.4, дівчата першого курсу до успіху прагнуть більше, ніж до уникнення невдач, чим забезпечується більша активність у набутті теоретичних знань у досягненні гарних результатів навчання та практичних умінь, свідомість у виборі професійного майбутнього.

На рис. 3.5. представлені результати діагностики мотивації досягнень у студентів четвертого курсу.

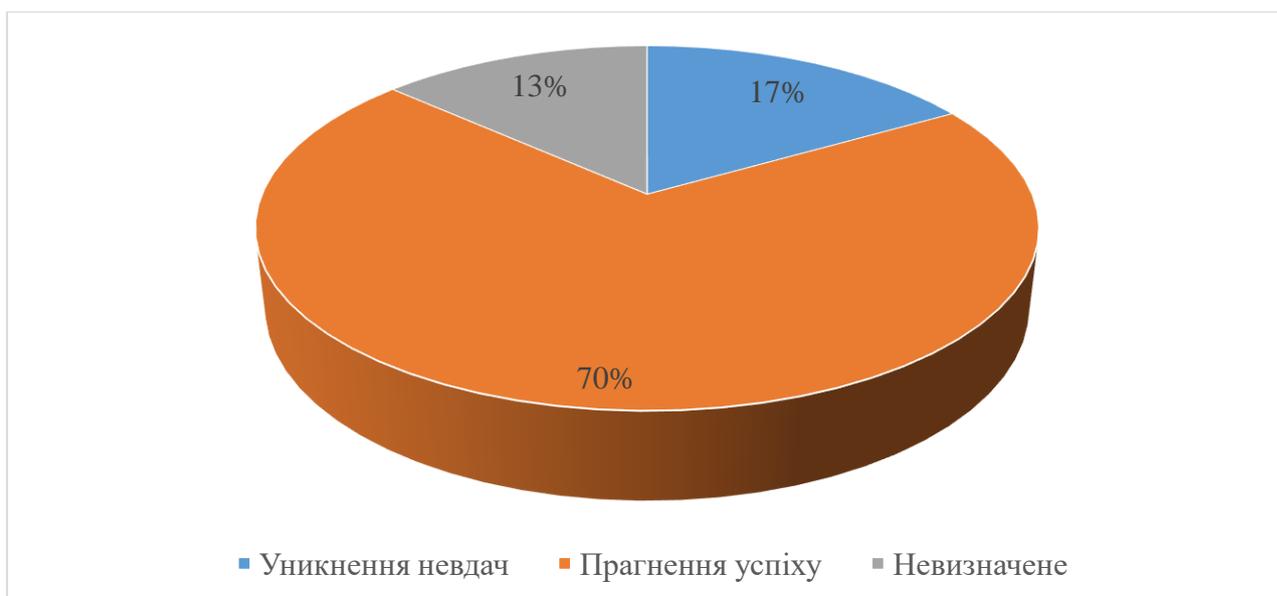

Рис. 3.5. Результати оцінки мотивації досягнень за методикою А. Мехрабіана студентів четвертого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів четвертого курсу домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (70%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання.

У 17% студентів домінує мотиваційна тенденція уникнення невдач, що характеризується орієнтацією на усунення певних негараздів, вирішення виникаючих проблем, орієнтацію на легкі завдання.

По 13% студентів не можна зробити певного висновку про домінування один над одним мотивації досягнення успіхів або уникнення невдач.

При порівнянні особливостей мотивації досягнень у студентів четвертого курсу серед хлопців та дівчат, спостерігається наступна закономірність (рис. 3.6).

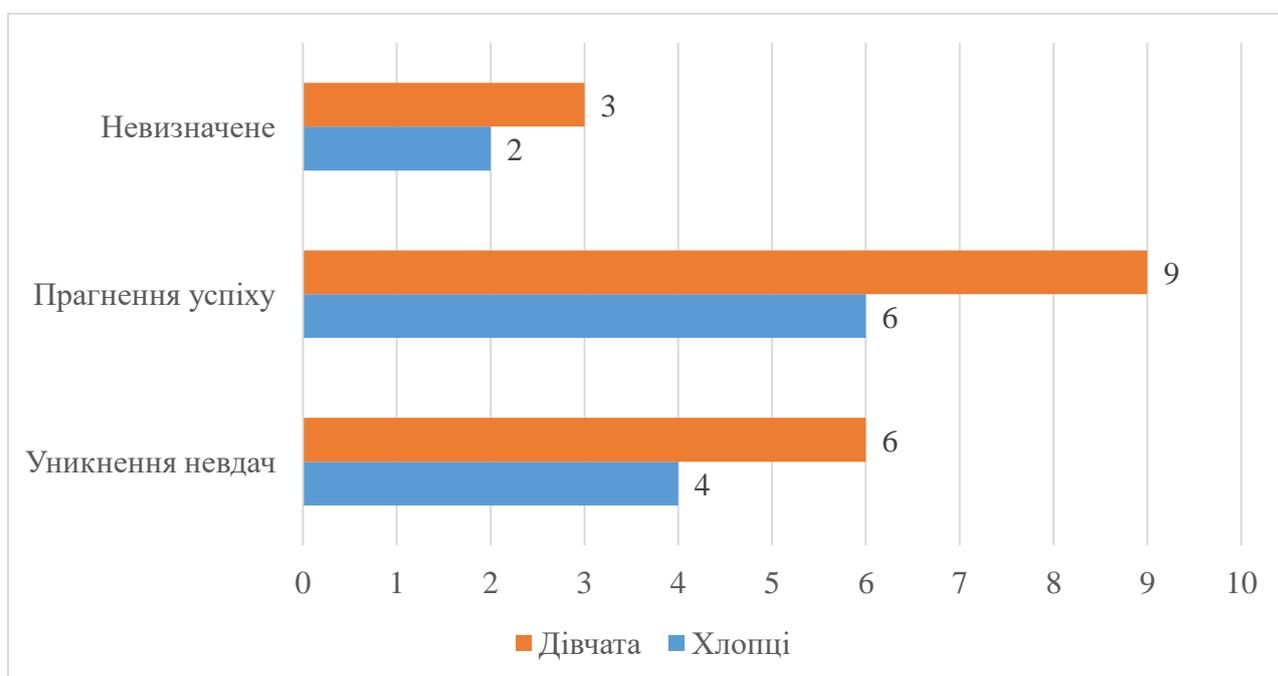

Рис. 3.6. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнень за статевими відмінностями студентів четвертого курсу

Як видно з рис. 3.6, дівчата четвертого курсу до успіху прагнуть більше, ніж до уникнення невдач, вони виконують середні і складні завдання, виявляють спрямованість у майбутнє, не бояться невдач, цілеспрямовані й активні.

Далі представлено порівняння отриманих результатів дослідження мотивації досягнень між студентами першого та четвертого курсу (рис. 3.7).

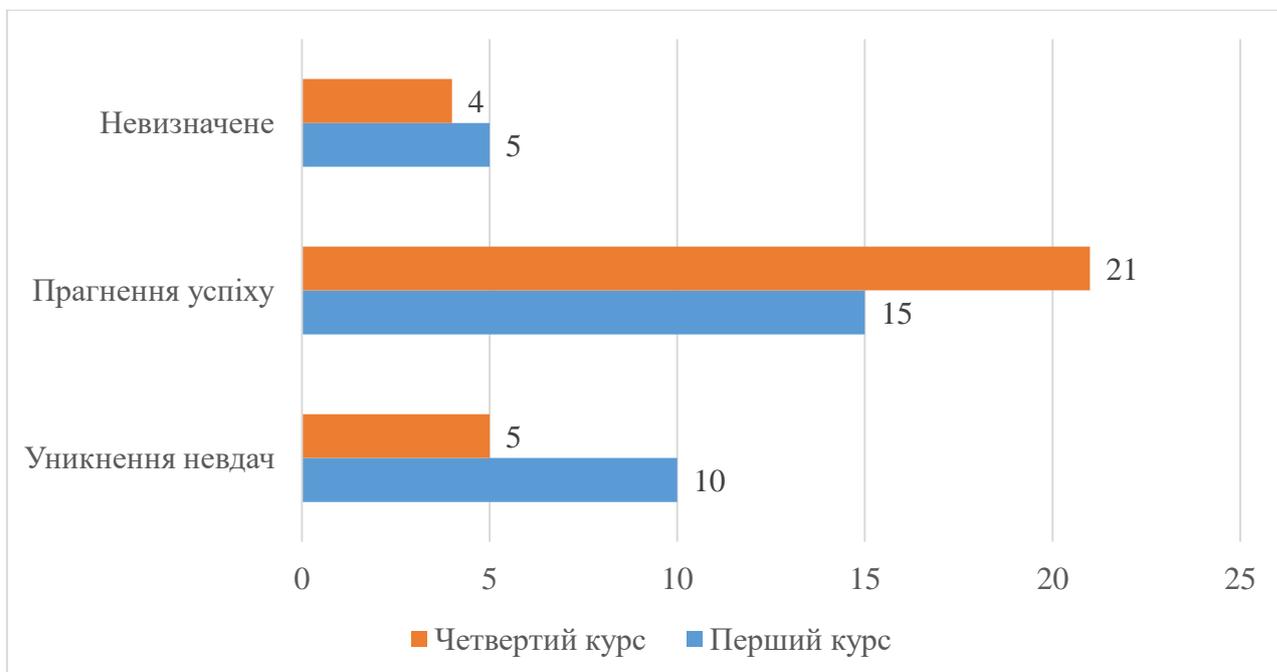

Рис. 3.7. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнень студентів за курсом

Представлені дані свідчать про те, що у студентів четвертого курсу більше домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (на 20%). Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Розрахунок статистичного непараметричного U-критерія Манна-Уїтні, U-критерій дорівнює 29406 ($p=0,95$), що свідчить про відсутність відмінностей оцінки мотивації досягнень серед студентів першого та четвертого курсу. Результати обраховувались в програмі SPSS.

3.3 Аналіз рівня потреби у досягненні мети

Кількісні результати оцінки рівня потреби у досягненні мети за методикою «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» представлені в Додатку Б.2.

Якісні результати оцінки рівня потреби у досягненні мети предтавлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати оцінки рівня потреби у досягненні мети за методикою «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху»

Студентська молодь	Низька потреба		Занижена потреба		Середня потреба		Завищена потреба		Висока потреба	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Перший курс	8		9		10		2		1	
	3	5	4	5	4	6	1	1	0	1
Четвертий курс	2		5		17		3		3	
	1	1	2	3	8	9	1	2	1	2
Загалом	10		14		27		5		4	

Загалом, як свідчать отримані дані, для студентської молоді найбільш характерним є середній рівень потреби у досягненні мети (рис. 3.8).

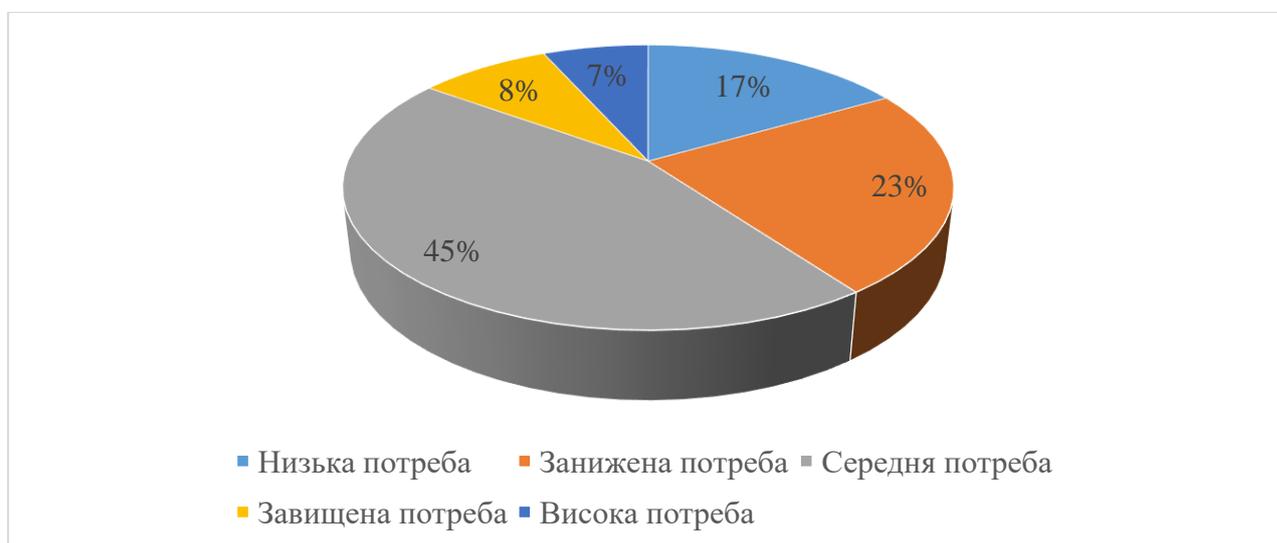

Рис. 3.8. Результати оцінки рівня потреби у досягненні мети за методикою «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху»

Такі студенти (45%) прагнуть до результату, проте недостатньо зусиль прикладають для отримання найкращого результату.

Менша кількість респондентів (40%) виявляють занижений й низький рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про переважання мотиваційної тенденції уникнення невдач, оскільки такі студенти уникають відповідальних завдань, задовольняються легким успіхом.

У 15% студентів виявлений завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про наявність наполегливості, активності, свідомої

мети у навчанні, орієнтованості на високі показники у навчанні та в здобутті професійних умінь та знань.

На рис. 3.9 представлено порівняння результатів діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів (хлопців і дівчат).

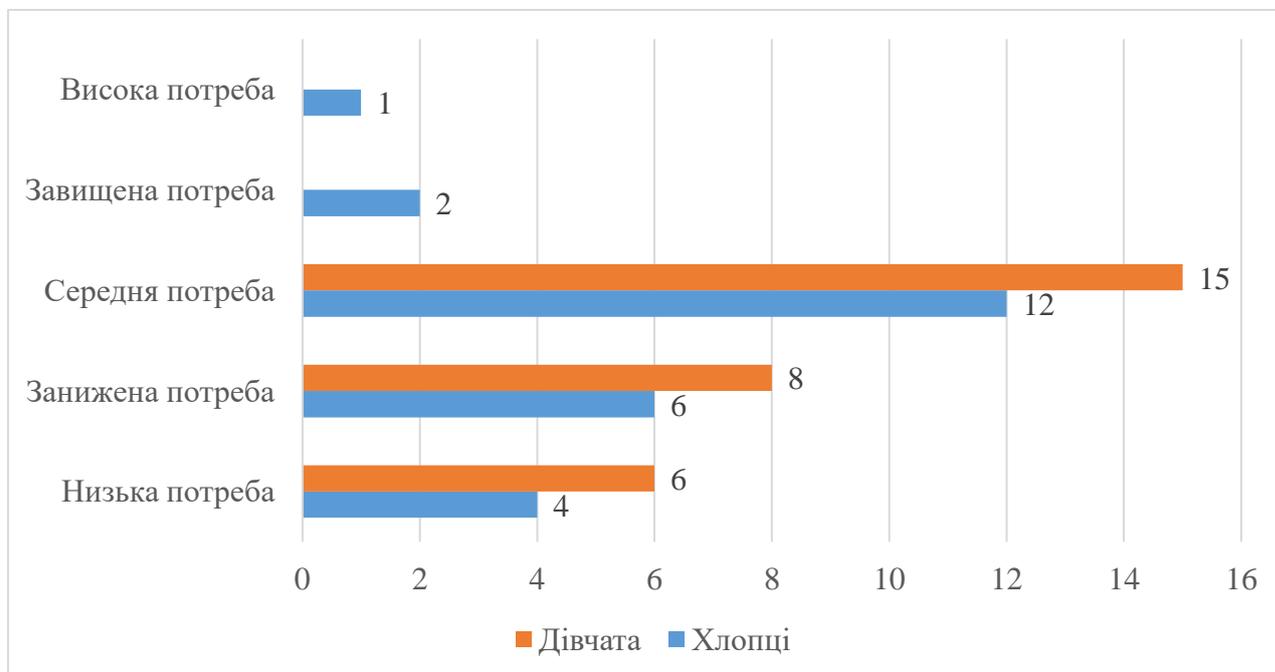

Рис. 3.9. Порівняння результатів діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів

Як видно з рис. 3.9, дівчата більше прагнуть досягнення мети, більше прагнуть до результату.

Далі результати дослідження рівня потреби у досягненні мети у студенської молоді розглянуті окремо по курсах.

У більшості студентів першого курсу спостерігається середній рівень потреби у досягненні мети (33%). Такі студенти прагнуть до результату, проте недостатньо зусиль прикладають для отримання найкращого результату.

57% студентів першого курсу виявляють занижений й низький рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про переважання мотиваційної тенденції уникнення невдач, оскільки такі студенти уникають відповідальних завдань, задовольняються легким успіхом.

У 10% студентів першого курсу виявлений завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про наявність наполегливості,

активності, свідомої мети у навчанні, орієнтованості на високі показники у навчанні та в здобутті професійних умінь та знань (рис. 3.10).

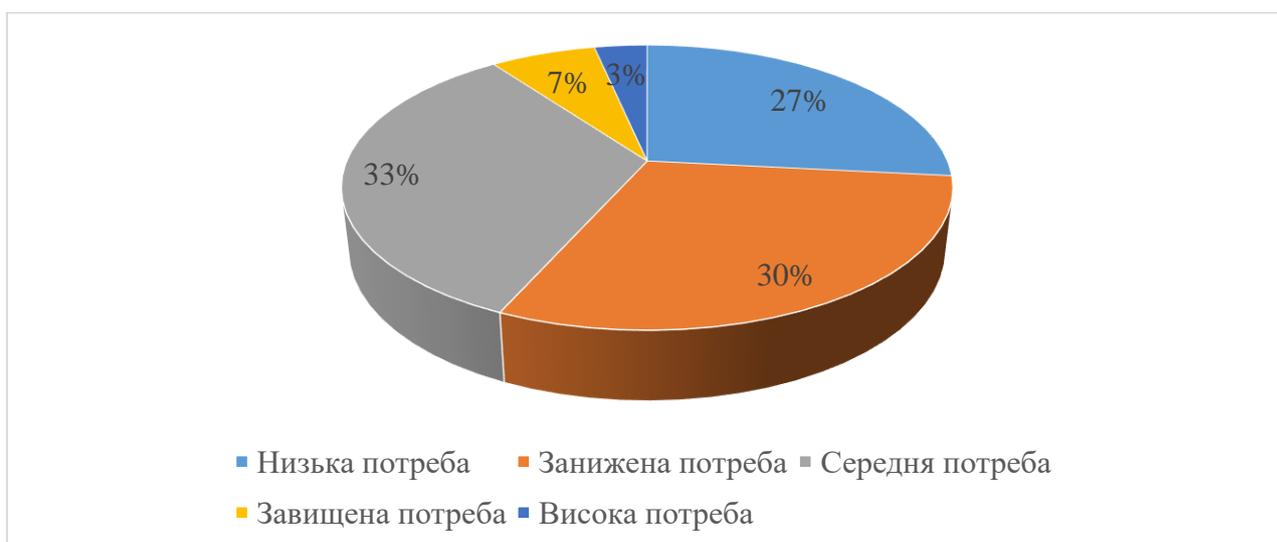

Рис. 3.10. Результати діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів першого курсу

При порівнянні рівня потреби у досягненні мети у студентів першого курсу серед хлопців та дівчат, спостерігається наступна закономірність (рис. 3.11).

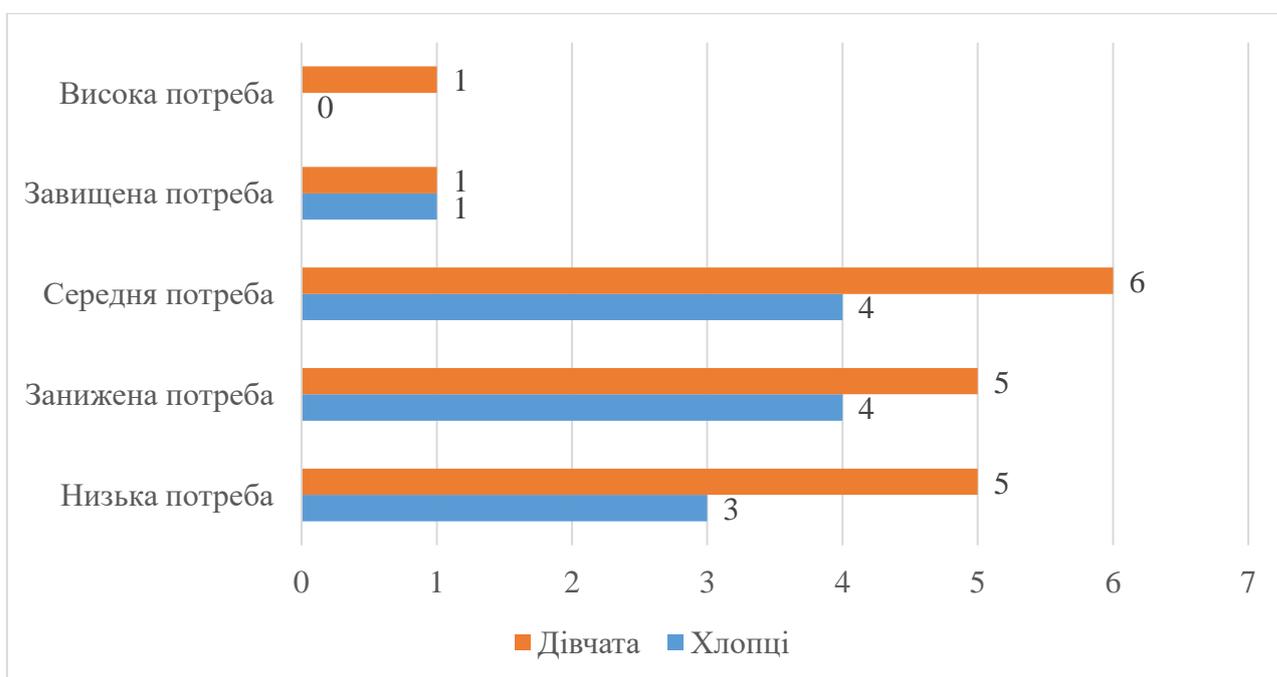

Рис. 3.11. Порівняння результатів діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів першого курсу

Як видно з рис. 3.11, серед хлопців та дівчат спостерігається різниця у середньому рівні потреби у досягненні мети, тобто дівчата першого курсу прагнуть більше досягти мети.

На рис. 3.12. представлені результати діагностики рівня потреби у досягненні мети у студентів четвертого курсу.

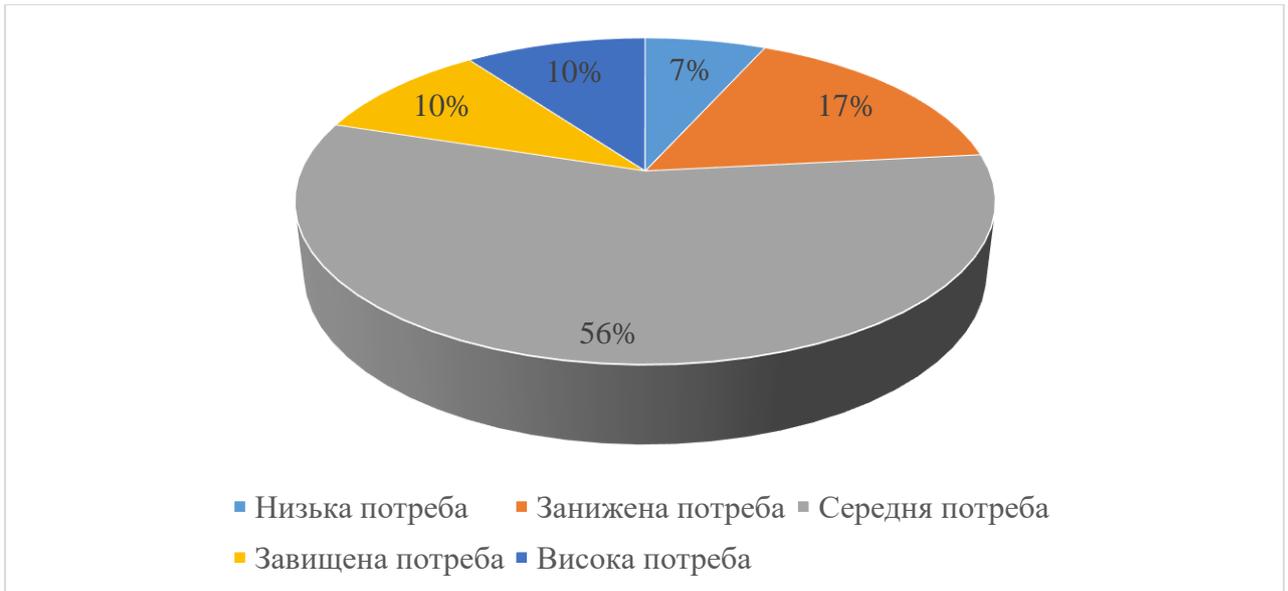

Рис. 3.12. Результати діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів четвертого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів четвертого курсу спостерігається середній рівень потреби у досягненні мети (56%). Такі студенти прагнуть до результату, проте недостатньо зусиль прикладають для отримання найкращого результату.

При порівнянні рівня потреби у досягненні мети у студентів четвертого курсу серед хлопців та дівчат, спостерігається наступна закономірність (рис. 3.13).

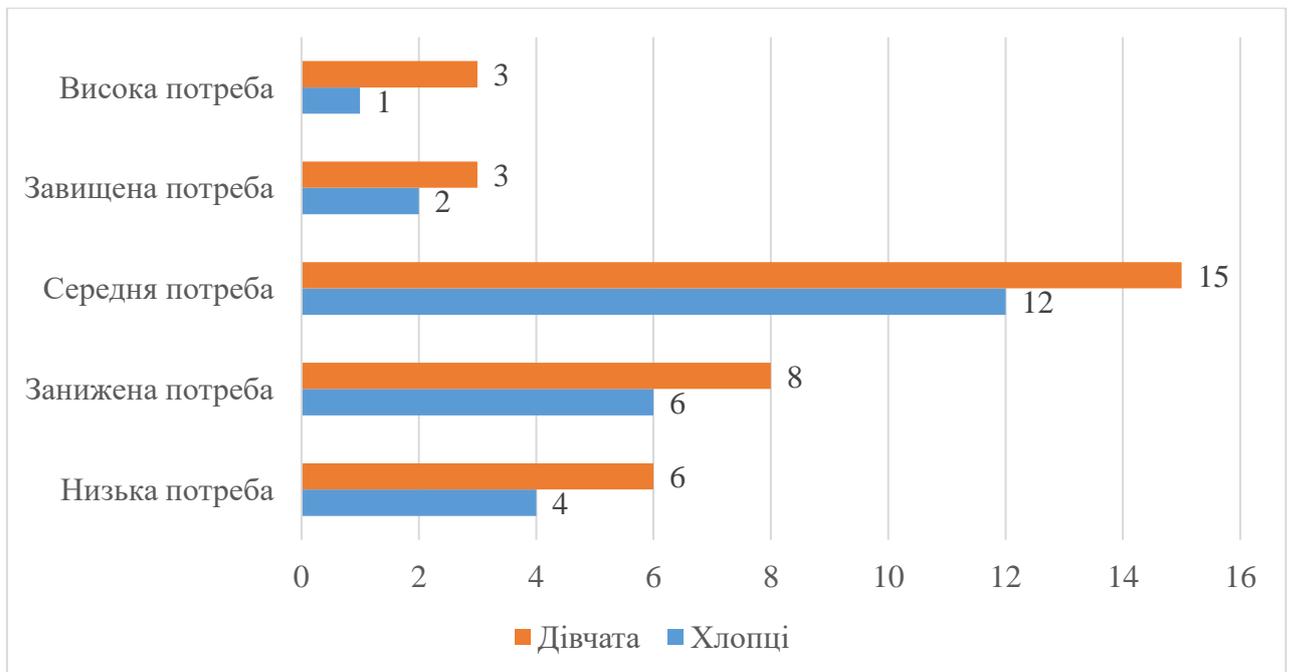

Рис. 3.13. Порівняння результатів діагностики рівня потреби у досягненні мети за статевими відмінностями студентів четвертого курсу

Як видно з рис. 3.13, дівчата четвертого курсу прагнуть більше досягти мети.

Далі представлено порівняння отриманих результатів дослідження рівня потреби у досягненні мети між студентами першого та четвертого курсу (рис. 3.14).

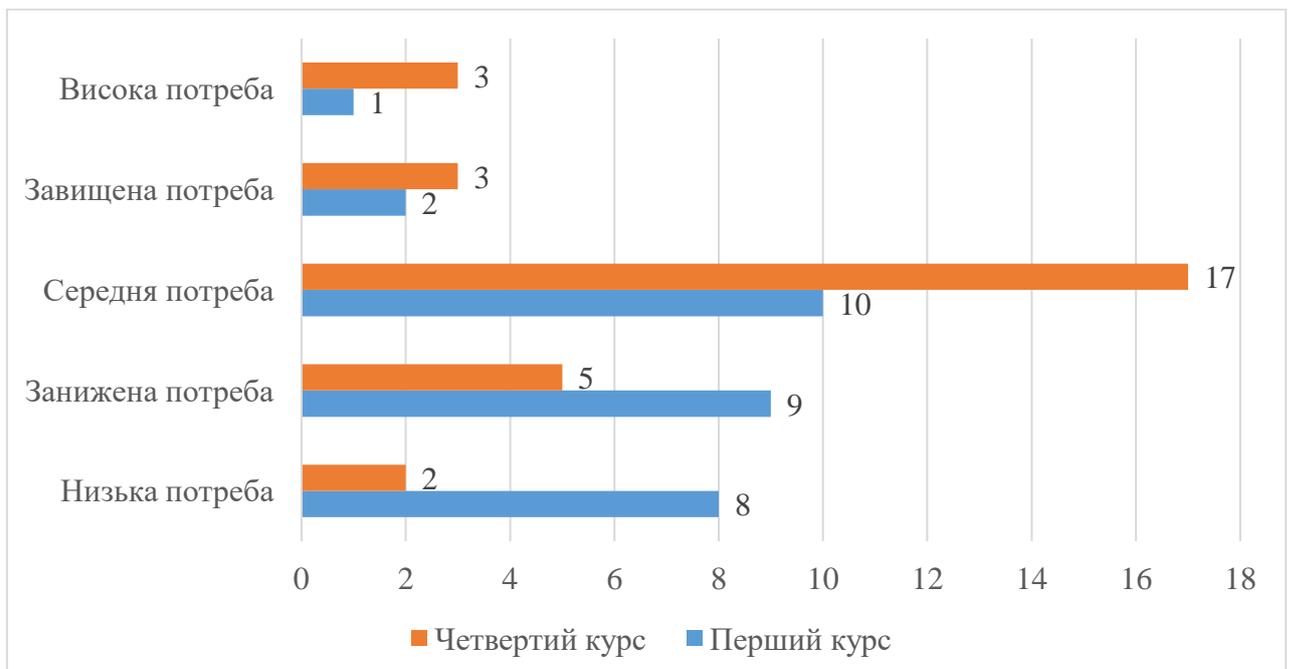

Рис. 3.14. Порівняння результатів діагностики рівня потреби у досягненні мети студентів за курсом

Представлені дані свідчать про те, що у студентів четвертого курсу рівень потреби у досягненні мети більше. Так кількість студентів, які мають середній рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 23%. Кількість студентів, які мають завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 10%.

Таким чином, студенти четвертого курсу більш мотивовані на результат, більше захоплюються роботою.

Розрахунок статистичного непараметричного U-критерія Манна-Уїтні, U-критерій дорівнює 9412 ($p=0,95$), що свідчить про високий рівень статистичної значущості відмінностей у результатах. Результати обраховувались в програмі SPSS.

3.4 Аналіз мотивації до успіху у студентській молоді

За допомогою методики «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера) був проведений аналіз рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості у студентській молоді. Кількісні результати аналізу рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості у студентів представлені в Додатку Б.3. Якісні результати оцінки за даною методикою представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості за методикою «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера)

Рівень	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Низький	9	17	11	13	4	6
Нижче середнього	3	3	3	4	6	8
Середній	3	6	5	5	12	15
Вище середнього	6	4	3	10	2	3
Високий	4	5	3	13	1	3

Загалом, як свідчать отримані дані, для студентської молоді найбільш характерною є колективістська та дійова спрямованість (рис. 3.15).

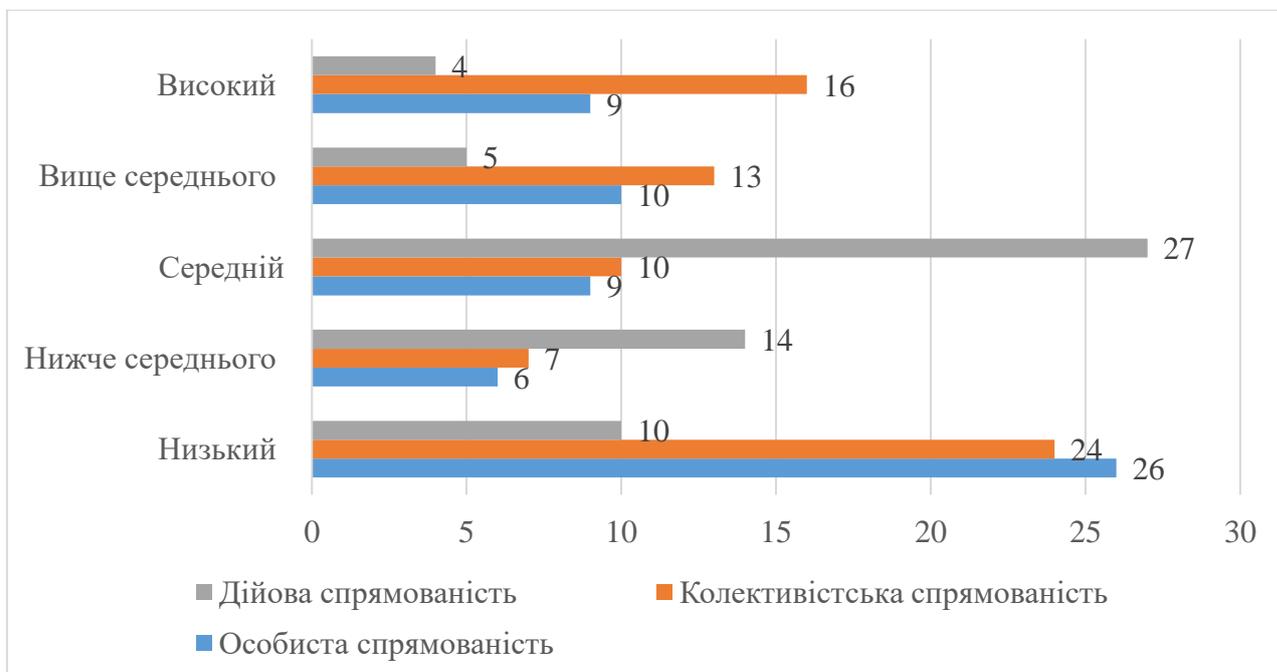

Рис. 3.15. Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості за методикою «Орієнтовна анкета»

У 29 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості колективістської спрямованості. Для них характерними є уникнення прямого вирішення проблем, вони не виказують оригінальних ідей, не працюють інтенсивно, не приймають на себе керівництво та не сприяють досягненню спільної мети.

27 студентам властивий середній рівень вираженості дійової спрямованості. Ці студенти намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, практично не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми.

У 19 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості особистої спрямованості. Для них характерними є найбільше зайняті собою, власними проблемами і почуттями, вони намагаються нав'язати групі свою волю.

При дослідженні даних таблиці 3.3 можна дійти висновку, що хлопцям більш притаманні особиста та дійова спрямованість (рис. 3.16).

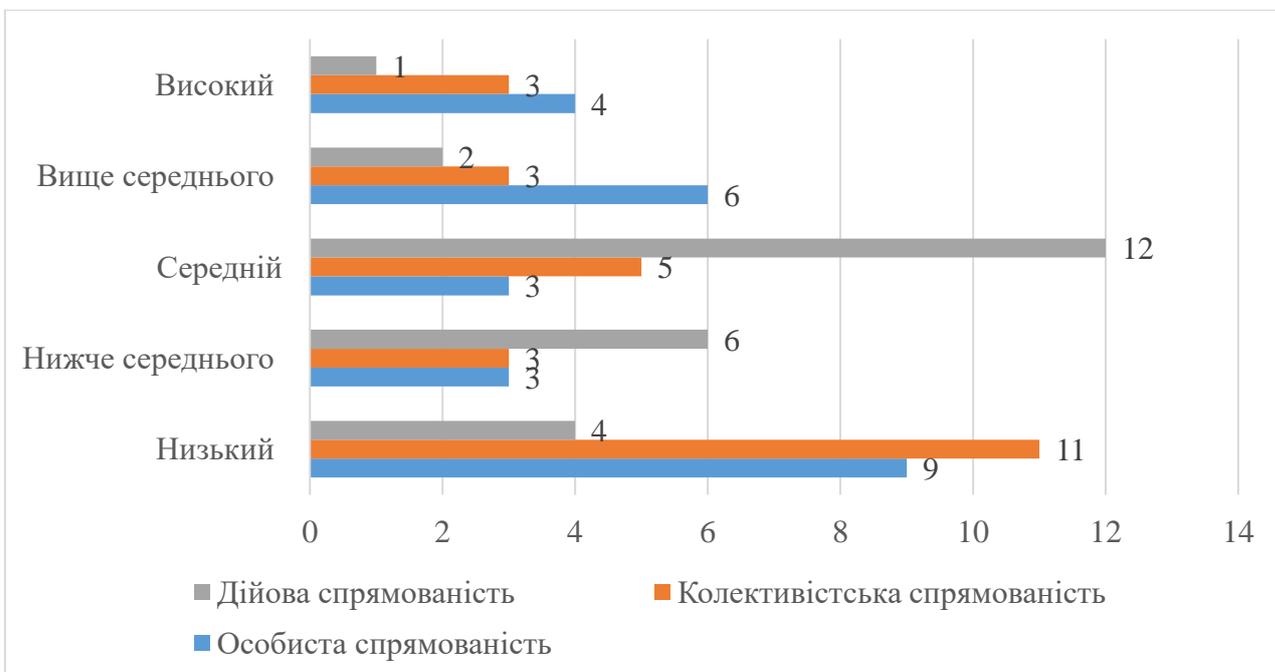

Рис. 3.16. Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості за методикою «Орієнтовна анкета» хлопців

А для дівчат більш властива колективістська та дійова спрямованість (рис. 3.17).

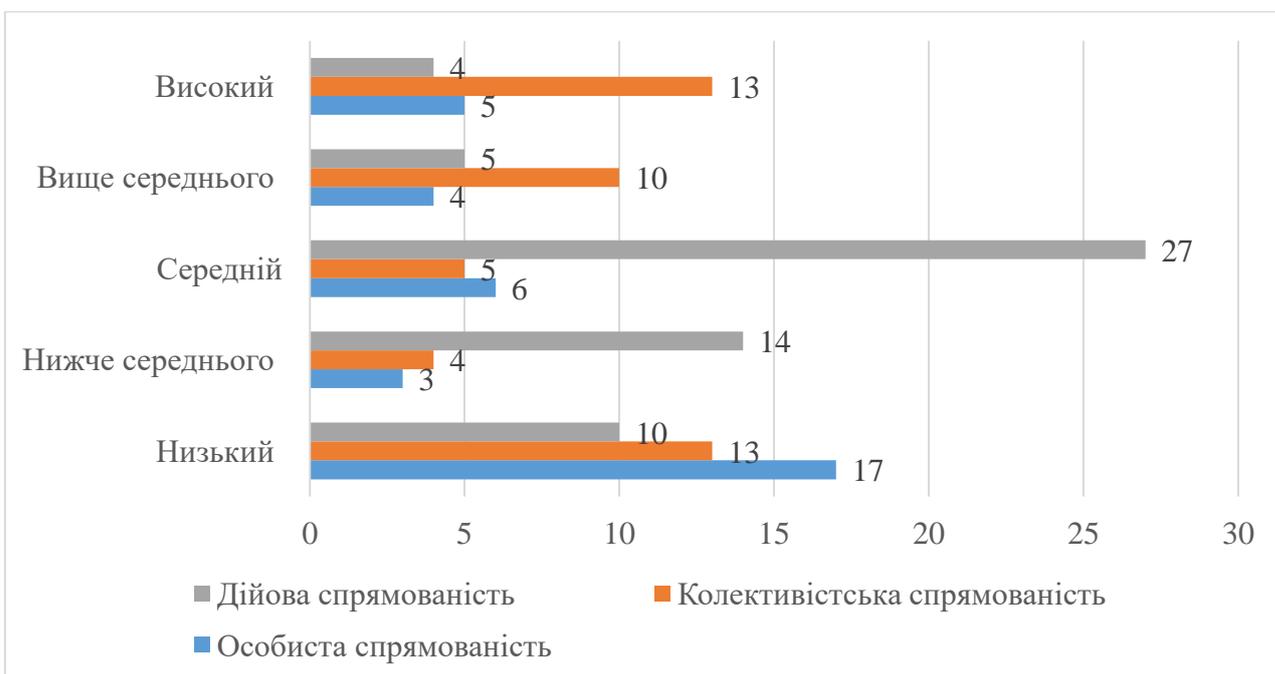

Рис. 3.17. Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості за методикою «Орієнтовна анкета» дівчат

Таким чином, дівчата в більшій мірі намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, беруть участь у розв'язуванні проблем.

Далі результати дослідження рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості у студенської молоді розглянуті окремо по курсах.

В таблиці 3.4 представлені результати вираженості того чи іншого виду спрямованості у студентів першого курсу.

Таблиця 3.4.

Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості студентів першого курсу за методикою «Орієнтовна анкета»

Рівень	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Низький	6	9	5	6	3	5
Нижче середнього	2	2	1	3	4	5
Середній	2	4	3	4	4	6
Вище середнього	1	1	1	3	1	1
Високий	1	2	2	2	0	1

На рис. 3.18 представлений розподіл рівня вираженості особистої спрямованості студентів першого курсу.

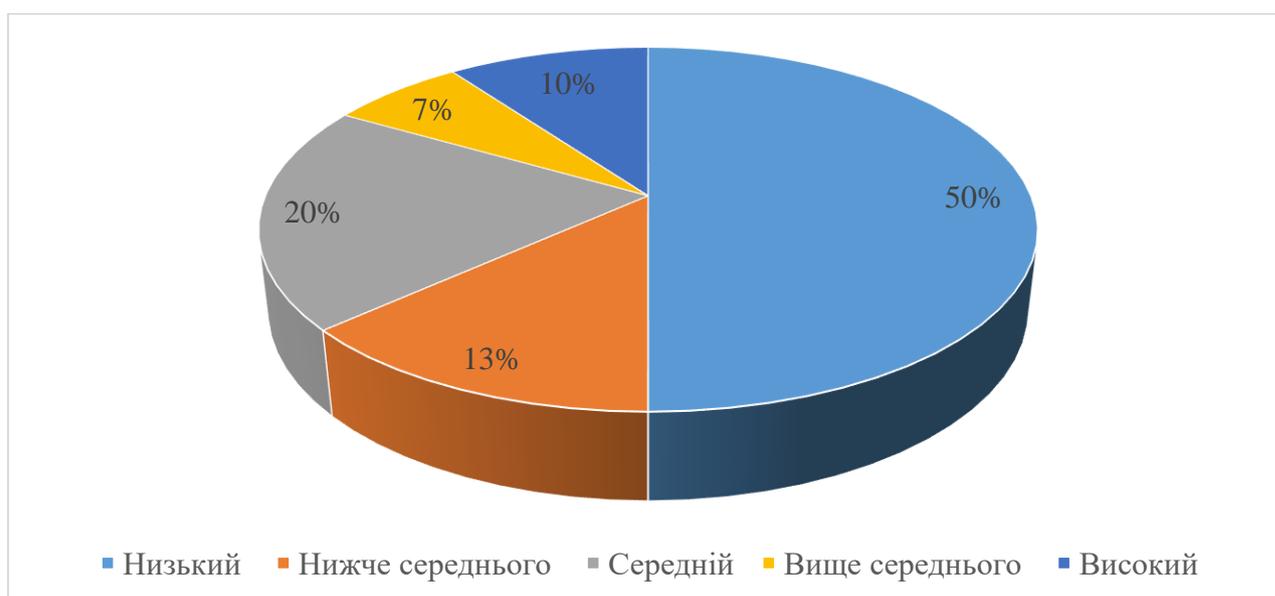

Рис. 3.18. Результати діагностики рівня вираженості особистої спрямованості студентів першого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів першого курсу спостерігається низький рівень вираженості особистої спрямованості (50%). Вони вже мають деякі навички дослухатись до інших та працювати в групі.

37% студентів першого курсу мають низький рівень вираженості колективістської спрямованості (рис. 3.19).

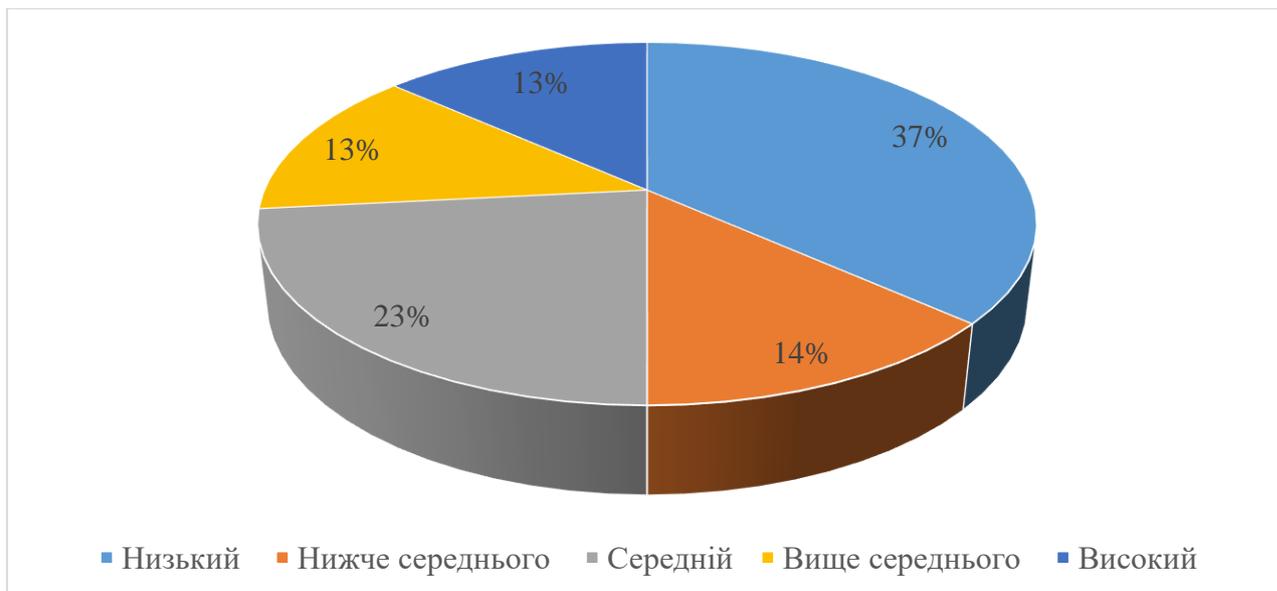

Рис. 3.19. Результати діагностики рівня вираженості колективістської спрямованості студентів першого курсу

Для них характерними є уникнення прямого вирішення проблем, вони не виказують оригінальних ідей, не працюють інтенсивно, не приймають на себе керівництво та не сприяють досягненню спільної мети.

На рис. 3.20 представлений розподіл рівня вираженості дійової спрямованості студентів першого курсу.

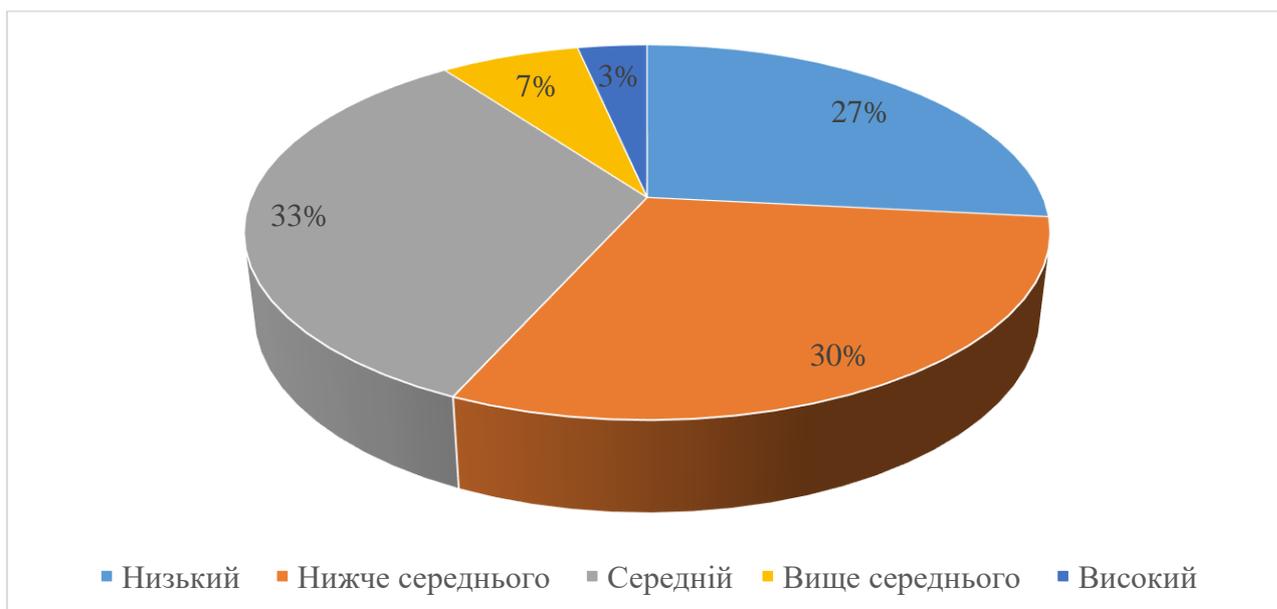

Рис. 3.20. Результати діагностики рівня вираженості дійової спрямованості студентів першого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів першого курсу спостерігається середній рівень вираженості дійової спрямованості (33%). Ці студенти намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, практично не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми.

В таблиці 3.5 представлені результати вираженості того чи іншого виду спрямованості у студентів четвертого курсу.

Таблиця 3.5.

Результати оцінки рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості студентів четвертого курсу за методикою «Орієнтовна анкета»

Рівень	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Низький	3	8	6	7	1	1
Нижче середнього	1	1	2	1	2	3
Середній	1	2	2	1	8	9
Вище середнього	5	3	2	7	1	2
Високий	3	3	1	1	1	2

На рис. 3.21 представлений розподіл рівня вираженості особистої спрямованості студентів четвертого курсу.

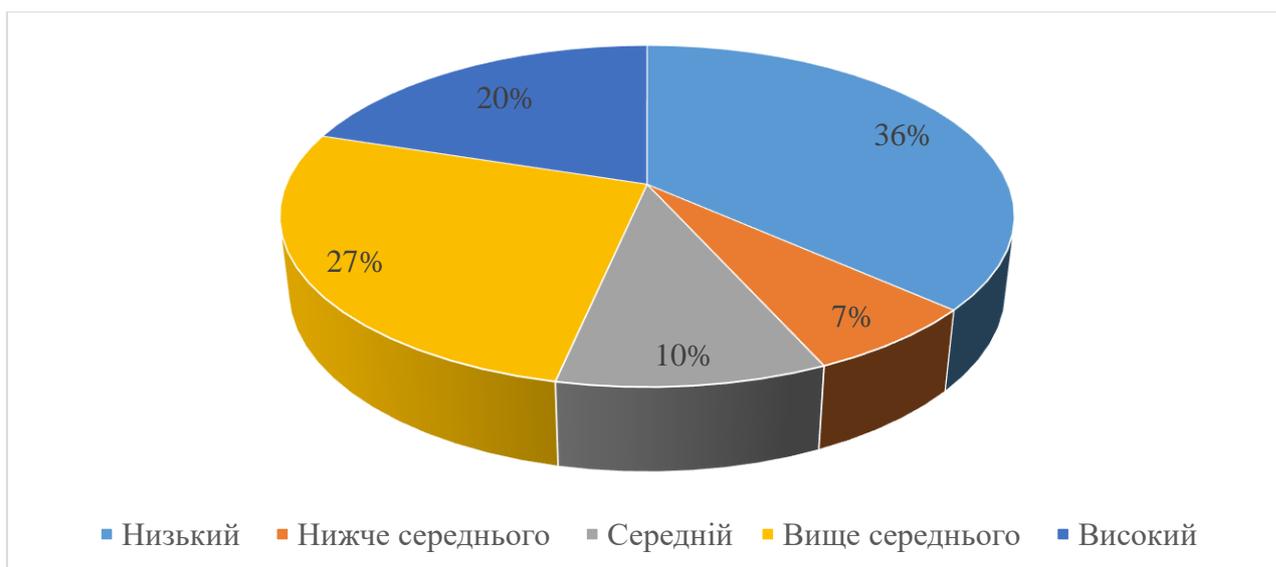

Рис. 3.21. Результати діагностики рівня вираженості особистої спрямованості студентів четвертого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів четвертого курсу спостерігається низький рівень вираженості особистої спрямованості (36%). Вони вже мають деякі навички дослухатись до інших та працювати в групі.

43% студентів четвертого курсу мають низький рівень вираженості колективістської спрямованості (рис. 3.22).

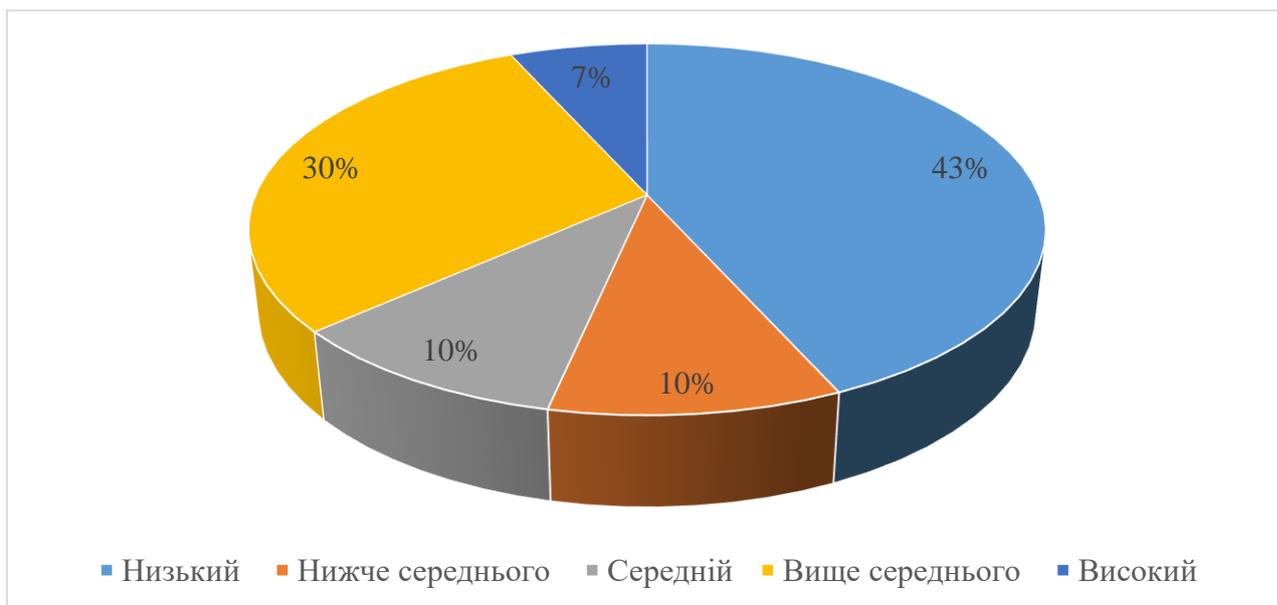

Рис. 3.22. Результати діагностики рівня вираженості колективістської спрямованості студентів четвертого курсу

Для них характерними є уникнення прямого вирішення проблем, вони не виказують оригінальних ідей, не працюють інтенсивно, не приймають на себе керівництво та не сприяють досягненню спільної мети.

На рис. 3.23 представлений розподіл рівня вираженості дійової спрямованості студентів четвертого курсу.

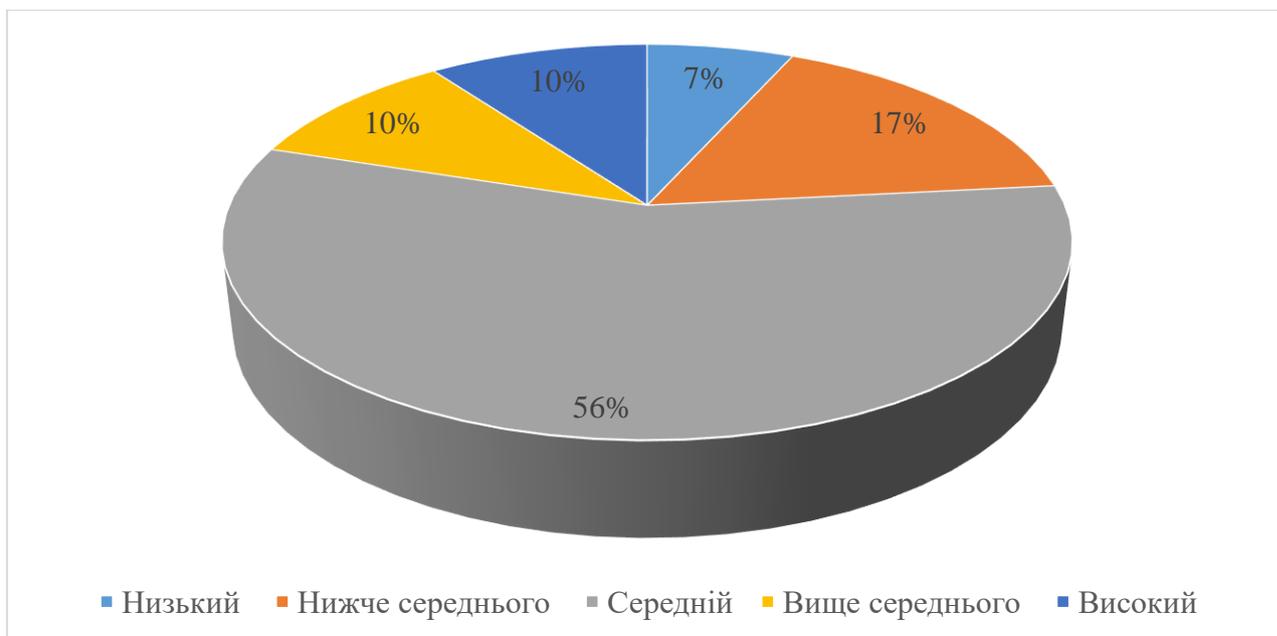

Рис. 3.23. Результати діагностики рівня вираженості дійової спрямованості студентів четвертого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів четвертого курсу спостерігається середній рівень вираженості дійової спрямованості (56%). Ці студенти намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, практично не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми.

Далі представлено порівняння отриманих результатів дослідження рівня вираженості дійової спрямованості між студентами першого та четвертого курсу (табл. 3.7).

Таблиця 3.7.

Порівняння рівня вираженості того чи іншого виду спрямованості студентів першого та четвертого курсу, %

Рівень	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс
Низький	50	37	37	43	27	6
Нижче середнього	13	6	13	10	30	17
Середній	20	10	24	10	33	57
Вище середнього	7	27	13	30	7	10
Високий	10	20	13	7	3	10

Представлені дані свідчать про те, що у студентів четвертого курсу спостерігається зростання високого рівня особистої спрямованості на 10%, високого та вище середнього рівня колективістської спрямованості – на 11%, середнього, високого та вище середнього рівня дійової спрямованості – на 34%. Тобто вони більше, ніж студенти першого курсу, підтримують групу з метою досягнення загальної мети, більше беруть на себе відповідальності та з більшим прагненням розв'язують проблеми.

Розрахунок статистичного непараметричного U-критерія Манна-Уїтні, U-критерій дорівнює 104,5 ($p=0,95$), що свідчить про відсутність відмінностей оцінки вираженості того чи іншого виду спрямованості серед студентів першого та четвертого курсу. Результати обраховувались в програмі SPSS.

Проаналізуємо рівні мотивації успіху серед студентської молоді за методикою «Дослідження мотивації досягнення успіху» Т. Елерса. Кількісні результати оцінки мотивації досягнення успіху представлені в Додатку Б.4.

Якісні результати оцінки мотивації досягнення успіху за даною методикою предтавлені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8.

Результати оцінки рівня мотивації досягнення успіху за методикою «Дослідження мотивації досягнення успіху» Т. Елерса

Студентська молодь	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата
Перший курс	5		15		10	
	2	3	6	9	4	6
Четвертий курс	5		4		21	
	2	3	1	3	10	11
Загалом	10		19		31	

Загалом, показник рівня мотивації успіху серед студентів дорівнює середнього (32%) та високого рівня (51%), що позитивно впливає на навчальну діяльність та придбання професійних умінь та навичок, адже такі студенти орієнтуються на результат (рис. 3.24).

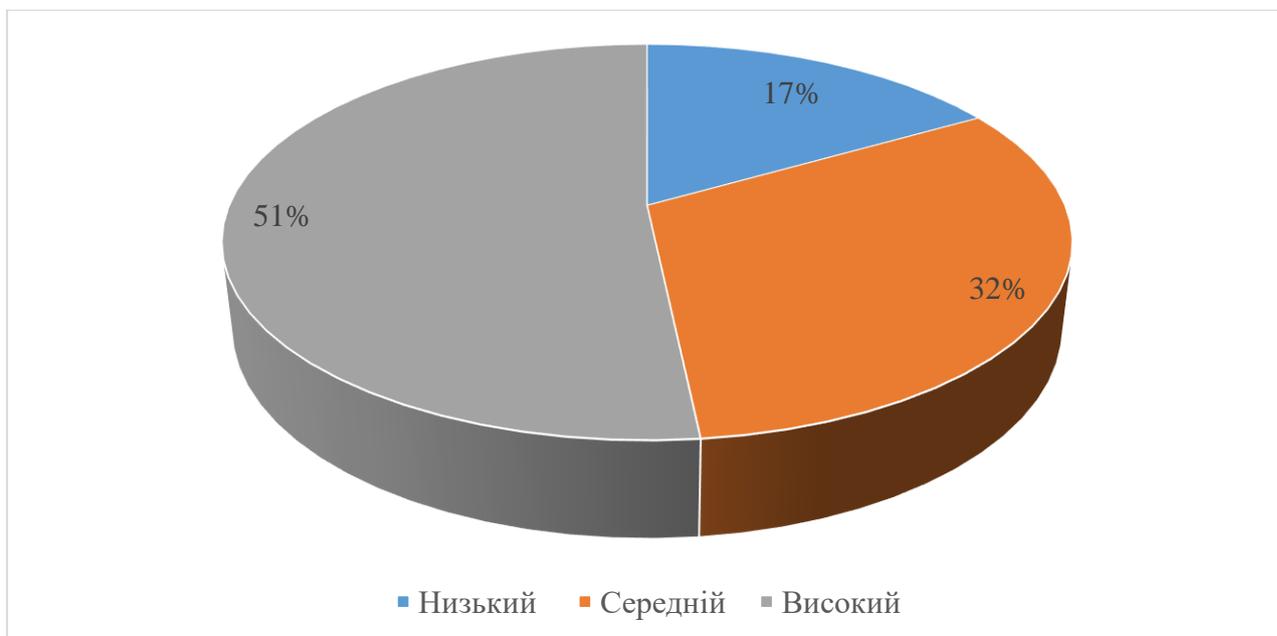

Рис. 3.24. Результати оцінки рівня мотивації досягнення успіху за методикою «Дослідження мотивації досягнення успіху» Т. Елерса

Отже, більшості студентів характерні наполегливість, активність, вони обирають собі завдання середнього чи високого рівня складності, орієнтуючись на гарний результат.

На рис. 3.25 представлено порівняння результатів діагностики мотивації досягнення успіху за статевими відмінностями студентів (хлопців і дівчат).

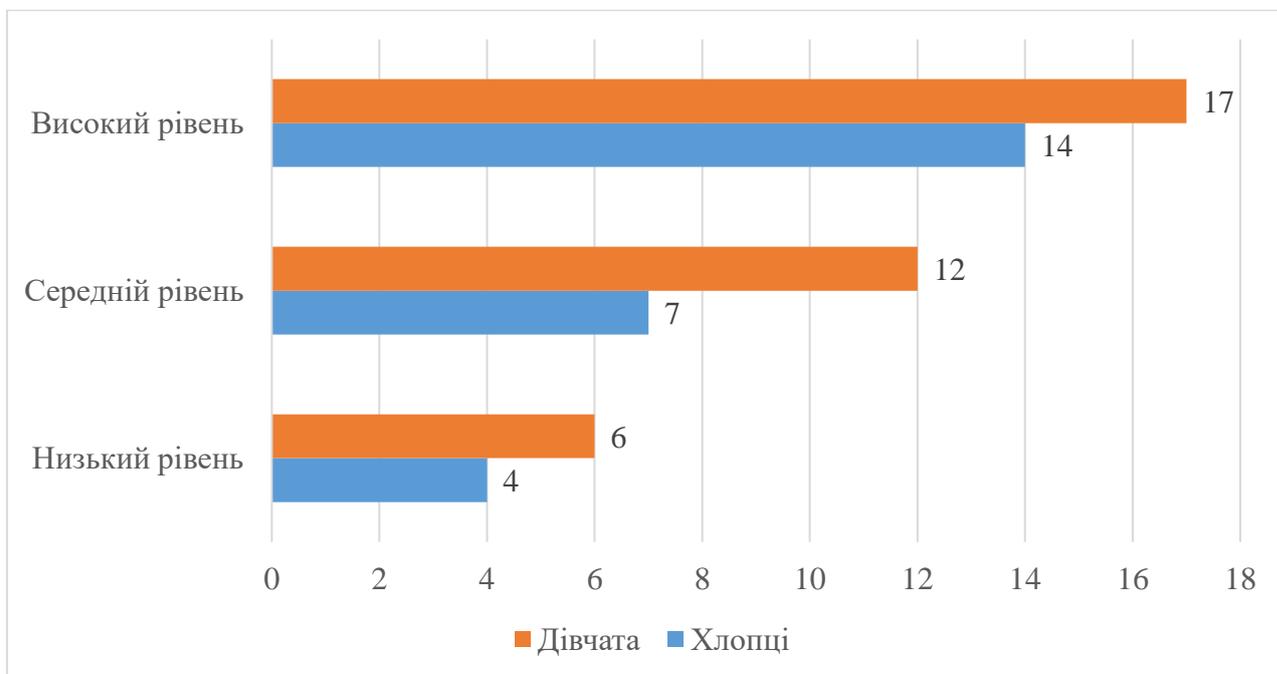

Рис. 3.25. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнення успіху за статевими відмінностями студентів

Як видно з рис. 3.25, дівчата до успіху прагнуть більше, ніж хлопці, чим забезпечується більша активність у набутті теоретичних знань у досягненні гарних результатів навчання та практичних умінь, свідомість у виборі професійного майбутнього.

Далі результати дослідження мотивації досягнення успіху у студенської молоді розглянуті окремо по курсах.

На рис. 3.26. представлені результати діагностики мотивації досягнень у студентів першого курсу.

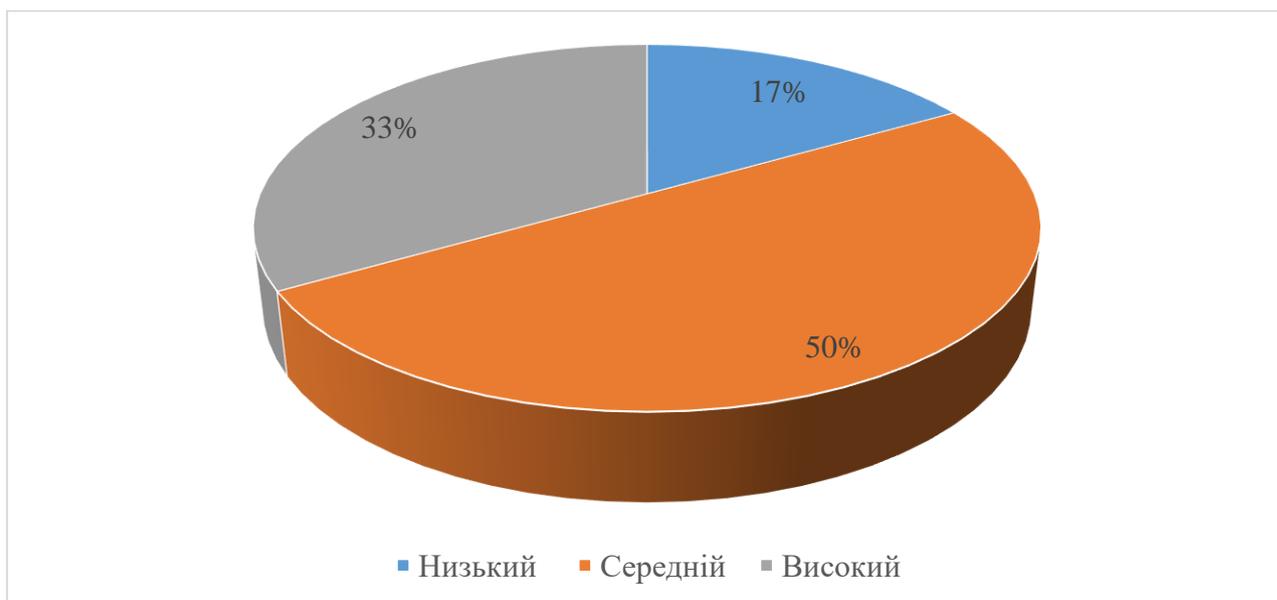

Рис. 3.26. Результати оцінки мотивації досягнення успіху студентів першого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів першого курсу переважає середній рівень мотивації досягнення успіху (50%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання.

При порівнянні особливостей мотивації досягнень у студентів першого курсу серед хлопців та дівчат, можна зробити висновок, що дівчата мають більш високий рівень мотивації досягнення успіху (рис. 3.27). вони більша активні у набутті теоретичних знань, у досягненні гарних результатів навчання та практичних умінь.

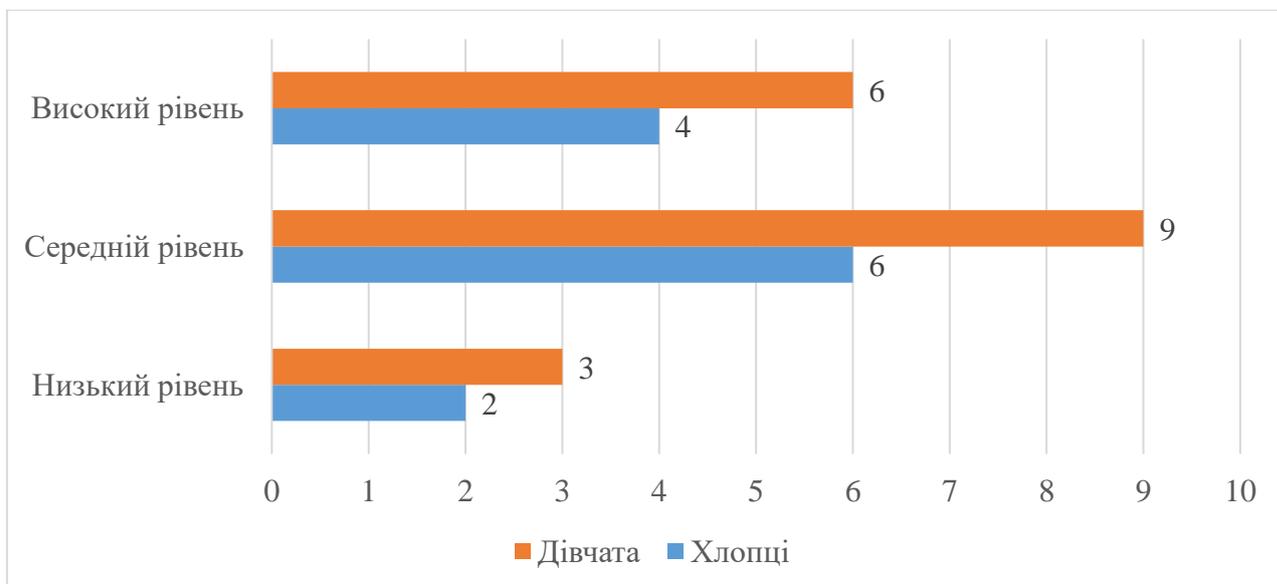

Рис. 3.27. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнень за статевими відмінностями студентів першого курсу

На рис. 3.28. представлені результати діагностики мотивації досягнення успіху у студентів четвертого курсу.

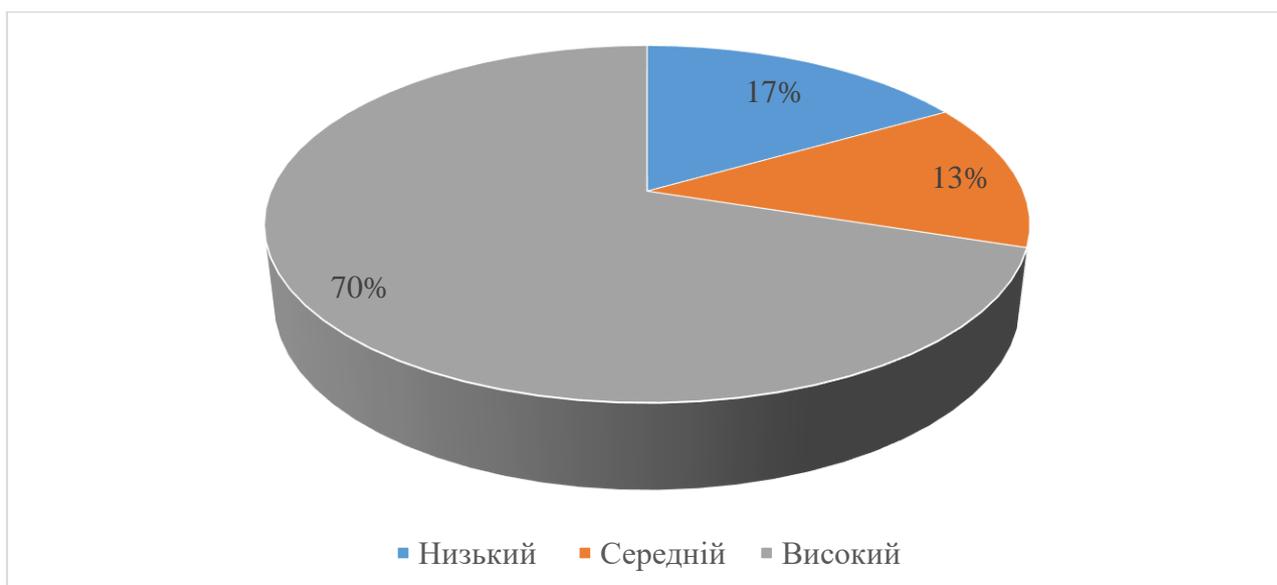

Рис. 3.28. Результати оцінки мотивації досягнення успіху студентів четвертого курсу

Представлені дані свідчать про те, що у більшості студентів четвертого курсу переважає високий рівень мотивації досягнення успіху (70%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання.

При порівнянні особливостей мотивації досягнення успіху у студентів четвертого курсу серед хлопців та дівчат, спостерігається наступна закономірність (рис. 3.29).

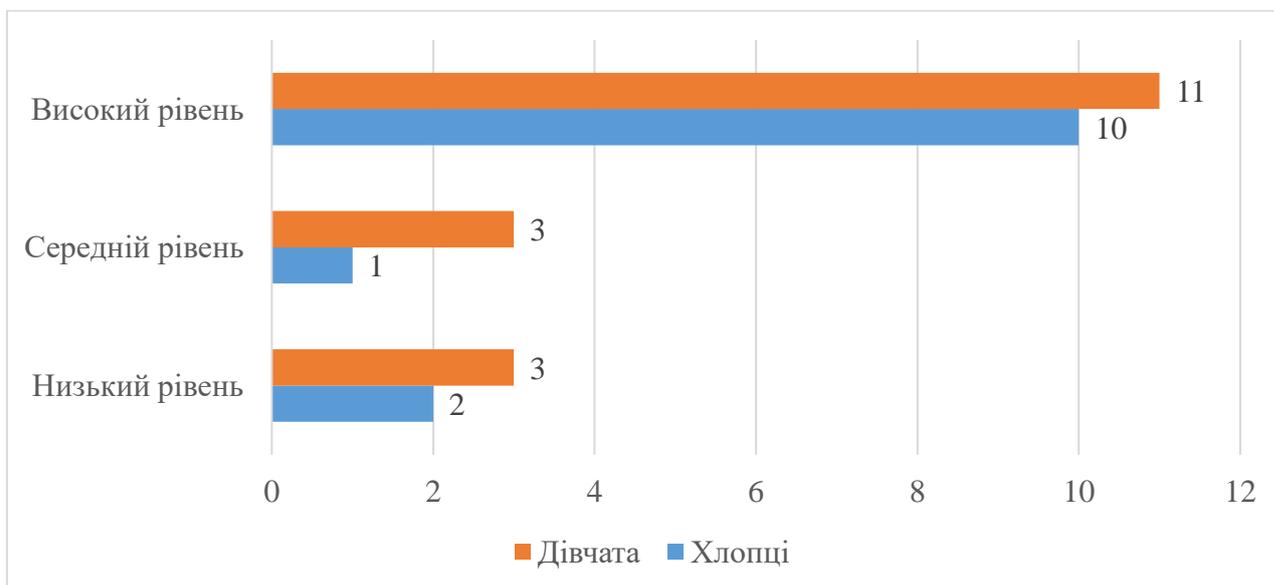

Рис. 3.29. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнення успіху за статевими відмінностями студентів четвертого курсу

Як видно з рис. 3.29, дівчата та хлопці четвертого курсу до успіху прагнуть майже однаково, вони виконують середні і складні завдання, виявляють спрямованість у майбутнє, не бояться невдач, цілеспрямовані й активні.

Далі представлено порівняння отриманих результатів дослідження мотивації досягнення успіху між студентами першого та четвертого курсу (рис. 3.30).

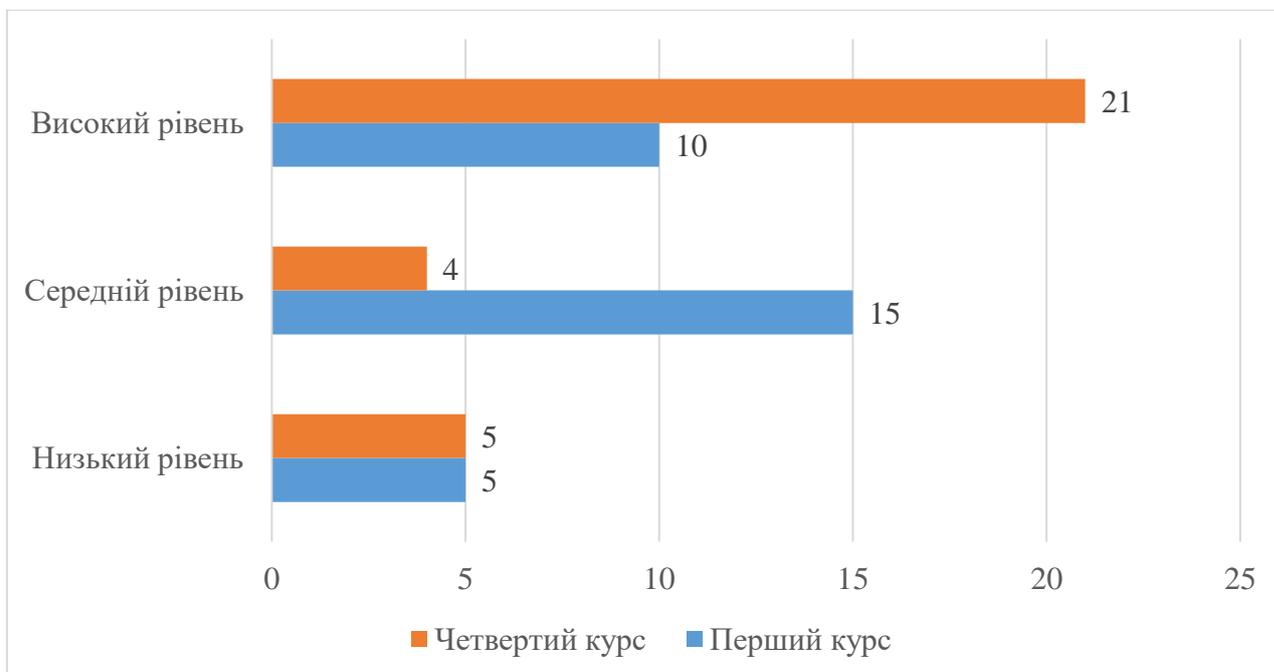

Рис. 3.7. Порівняння результатів діагностики мотивації досягнення успіху студентів за курсом

Представлені дані свідчать про те, що у студентів четвертого курсу рівень мотивації досягнення успіху більше на 37%. Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Розрахунок статистичного непараметричного U-критерія Манна-Уїтні, U-критерій дорівнює 5880 ($p=0,0021$), що свідчить про високий рівень статистичної значущості відмінностей у результатах. Результати обраховувались в програмі SPSS.

Таким чином, у студентів четвертого курсу мотивація досягнень вища, аніж у першокурсників.

3.5 Умови розвитку мотивації досягнень студентської молоді

Проведене дослідження показало недостатній рівень мотивації досягнень студентської молоді, що свідчить про необхідність його підвищення.

Для підвищення рівня мотивації досягнень у студентської молоді на рівні університету можуть бути створені такі психолого-педагогічні умови:

1) створення сприятливого психологічного клімату між студентом та викладачем;

2) підтримання демократичного стилю спілкування між студентом та викладачем;

3) підтримка стійкої внутрішньої мотивації досягнень у студентів;

4) прагнення студентів до самовдосконалення, самореалізації, самоосвіти;

5) врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів;

6) стимулювання інтересів, схильностей, здібностей студентів;

7) створення викладачем ситуацій успіху студента.

Для розвитку мотивації досягнень у студентської молоді можна запропонувати розвивальні завдання:

1) підготовка тестів з пройденої теми;

2) підготовка презентації по темі, яка вже була пройдена або ще планується до проведення. Це не тільки буде мотивувати студентів зробити проект, за яких він отримає похвалу, а й дозволить йому краще засвоїти навчальний матеріал;

3) складання кросвордів з дисциплін;

4) підготовка доповідей;

5) підготовка уривків з фільмів на психологічну чи педагогічну тематику, які можна обговорити з групою під час занять чи під час зустрічі групи з куратором;

6) підготовка плану психологічних консультацій по ведоролікам з YouTube;

7) проведення круглих столів для обговорення підібраної викладачем чи запропонованої студентами теми. Всі студенти будуть мати можливість висказати свою точку зору відносно встановленої теми.

Такі завдання дозволять студентам зв'язати теорію з практикою, отримати похвалу від вчителя та групи навіть якщо їх рівень нижче від інших.

Також для розвитку мотивації досягнень студентської молоді рекомендується проведення розвивальних вправи, які можуть бути проведені куратором групи під час виховних годин:

1) Вправа «Мої сильні сторони».

Мета – виявити сильні сторони кожного учасника, сформувати звичку думати про себе позитивно.

Інструкція: «Кожен з Вас повинен розповісти іншим учасникам про свої сильні сторони, про те, що він любить, цінує, приймає в собі, що дає йому почуття внутрішньої свободи та впевненості. Істотно також відзначити ті якості, які Вам імпонують, але вони Вам не властиві і Ви хочете виробити їх у собі. Вкрай важливо, щоб Ви «не брали в лапки» свої слова, внутрішньо відмовляючись від них, не благали свої переваги, щоб Ви говорили прямо, впевнено, без будь-яких «але...», «якщо...», «може бути ...».

Вам надається на це 3 хвилини. Навіть якщо Ви закінчите свою промову раніше, час, що залишився, все одно належить Вам. Слухачі можуть лише уточнювати деталі або просити роз'яснення, але не мають права висловлюватись. Можливо, значна частина Вашого часу пройде мовчанкою. Ви не повинні пояснювати, чому вважаєте ті чи інші свої якості сильною стороною. Достатньо того, що Ви самі у цьому впевнені».

Куратор дає учасникам 3-5 хвилин на підготовку і потім пропонує першому розпочати. Через 3 хвилини ведучий дає сигнал, що означає, що час першого минув.

Далі вступає у роботу другий учасник, у розпорядженні якого також 3 хвилини, і так доти, доки не висловляться всі члени групи.

2) Вправа «Без маски».

Мета – сформувані та закріпити навички самоаналізу та самовираження.

Інструкція: «Перед Вами в центрі кола декілька карток. Ви по черзі братимете по одній картці і відразу, без будь-якої попередньої підготовки, продовжуватимете фразу, початок якої написано в цій картці. Ваше висловлювання має бути гранично щирим та відвертим. Члени групи уважно слухатимуть Вас, і якщо вони відчують, що Ви нещирі та невідверті, Вам доведеться ще раз взяти картку, але вже з іншим текстом, та спробувати відповісти».

Учасники сідають у велике коло. Кожен із них (у міру психологічної готовності) беруть картку. Якщо виникає велика пауза, слід допомогти учасникам запросити їх до центру кола, де знаходяться картки.

Куратору необхідно заздалегідь підготувати картки з текстом. Причому карток має бути більшим, ніж учасників на випадок, якщо хтось із них не зможе з першого разу виконати завдання.

Зразковий вміст карток:

«Особливо мені подобається, коли люди, що оточують мене...»

«Мені дуже важко забути, але я...»

«Чого мені іноді по-справжньому хочеться, то це...»

«Мені буває соромно, коли я...»

«Особливо мене дратує те, що я...»

«Мені особливо приємно, коли мене...»

«Знаю, що це дуже важко, але я...»

«Іноді люди не розуміють мене, бо я...»

«Вірю, що я ще...»

3) Вправа «Ярмарок достоїнств»

Мета – підняти самооцінку студентів.

Інструкція: учасники отримують аркуші з написами «Продаю» та «Купляю». Куратор пропонує кожному на одному аркуші, під написом «Продаю», написати всі свої недоліки, яких хотілося б позбутися, а на іншому аркуші, під написом «Купляю», написати переваги, які хотілося б придбати. Потім листи прикріплюються на грудях учасників гри, і вони стають відвідувачами «ярмарку». Вони ходять і пропонують один одному щось купити або щось продати. Гра триває доти, доки кожен не обійде і не прочитає всі можливі варіанти купівлі-продажу. Потім проводиться обговорення:

Що вдалось купити?

Що вдалось продати?

Що було легко купити чи продати? Чому?

Які якості продавалися?

Які якості хотіли купити багато хто? Чому?

Як правило, більшість учасників хотіли б позбутися недоліків, а набути переваг. Хоча зустрічалися й такі учні, які продавали свої переваги.

Після обговорення куратор підводить учасників до висновку, що не треба боятися визнавати свої недоліки, – це прояв мужності. Від такого визнання людина стає лише сильнішою.

4) Вправа «Мої мотиви вчення».

Мета – визначити мотиви досягнень студентів.

Інструкція: подати мистецькими засобами свої мотиви вчення. Розповісти про них у групі.

5) Вправа «Подарунок».

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: учасникам необхідно подати таку ситуацію: кожен із них прийшов на день народження та приніс подарунок винуватцю урочистості – це право безкоштовного навчання в університеті 4 роки.

Завдання: по черзі переконати іменинника, що подарунок дуже цінний та важливий.

б) Вправа «Згадай успіх».

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: що ви робите перед початком складної роботи?

Ви думаєте, що чогось не знаєте?

Чи згадуєте, що ще недостатньо підготувалися, що зробили не всі необхідні вправи?

А хто з вас думає про вдало виконані контрольні роботи?

Хтось згадує про свої успіхи, про ті випадки, коли він зміг досягти гарного результату?

Я хочу показати вам спосіб підвищення впевненості у собі. Завдяки більшій довірі до себе ви зможете краще концентрувати увагу та налаштовувати себе на вирішення складного завдання.

Сядьте зручніше та закрийте очі. Зробіть три глибоких вдиху та видиху. Я звертатимусь до всіх вас одночасно, при цьому всі мої слова звучатимуть для кожного з вас окремо.

Уяви собі, що сидиш у зручному кріслі гарного кінотеатру. Зараз ти побачиш фільм, у якому будуть показані сцени з твого життя. Це будуть ситуації, в яких ти досяг успіху і почував себе впевнено. Ти можеш подивитися цей фільм у повній самоті і сконцентрувати всю свою увагу на екрані. Нехай тобі виявиться повною несподіванкою, в якій послідовності та які саме картини ти побачиш. Можливо, ти побачиш, як уперше отримав оцінку «відмінно». Або як дуже добре виконав навчальне завдання. Можливо, це буде ситуація, де ти довів до кінця якусь складну роботу. Або це був твій успіх на спортивних змаганнях... Витрати достатньо часу на те, щоб уважно розглянути свої найкращі здобутки. Для цього ти можеш уявити в своїх руках пульт управління, за допомогою якого можна затримати картину, що сподобалася тобі, перемотати вперед або назад (1 хвилина).

Тепер за допомогою пульта управління висвітли на екрані найкращий із твоїх успіхів. Насолоджуйся цією миттю...

Зверни увагу, які відчуття виникають у твоєму тілі, в якій позі ти зараз сидиш.

Запам'ятай, як ти дихаєш, як тримаєш спину та плечі. Ти можеш приймати цю позу і дихати в цьому ж ритмі щоразу, коли захочеш досягти нового успіху.

А тепер згадай якусь ситуацію, в якій ти хотів досягти вищого результату, ніж той, що в тебе вийшов. Зверніть увагу на твої відчуття і почуття цього разу... (10 секунд)

Хочеш знову відчути успіх? Прийми знову свою позу успіху та дихай впевнено. Відчуй успіх, вдихай його... Це почуття ти зможеш викликати в себе щоразу, коли ти цього захочеш: просто прийми цю позу і дихай так само, як зараз.

Щоб тобі легше було згадати свої відчуття, використовуй «закладку». Для цього з'єднай великий і вказівні пальці руки і гарненько стисні їх. При цьому просто один раз сильно видихни. Цей знак ти можеш подавати собі сам, коли захочеш знову відчути себе успішним і почати дихати так, щоб все тіло дзвеніло від цього почуття.

А тепер можна вимкнути фільм. Подивися, як темніє екран, а в залі для глядачів все яскравіше загоряється світло. Потягнись і напружи всі свої м'язи і повертайся назад до нас. Зроби глибокий видих і розплющ очі свіжим і бадьорим.

7) Вправа «Боротьба мотивів».

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: куратор грає роль студента, у якому борються суперечливі мотиви. Учасники поділяються на дві рівні групи за кількістю учасників. Вони грають роль мотивів.

Завдання для першої групи переконати студента, який відчуває непримиренну внутрішню боротьбу, що треба йти розважатися (гуляти, комп'ютер, кіно тощо).

Завдання для іншої групи – переконати цього студента, що потрібно займатися-робити уроки. Свої аргументи вони наводять по черзі – спочатку одна група переконує чимось, потім інша.

8) Казка про успішного студента.

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: учасники вигадують казку про те, як студент, якого переслідували невдачі, став успішною людиною. Вони розповідають її по черзі, по колу, додаючи кожен щось своє та використовуючи схему на дошці.

9) Вправа «Пиріг».

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: кожен із учасників зробив уявний пиріг. Він повинен його назвати, наприклад, «Успіх в навчанні», «Хороша оцінка», «Мої навчальні досягнення». По черзі учасники розповідають рецепт своїх пирогів, наприклад:

- старанність;
- терпляче виконання домашнього завдання;
- постановка реалістичних цілей;
- докладання зусиль тощо.

10) Два кораблі.

Мета – формування мотиви досягнень у студентів.

Інструкція: куратор пропонує наступну інструкцію: «Давайте припустимо, що перед нами два кораблі. Один із них – для високомотивованих на навчання, а інший для тих, хто не хоче вчитися.

Зараз кожному з учасників пропонується дивовижний шанс зійти на один із кораблів і пуститись у подорож.

Будь ласка, зробіть свій вибір.

Учасники тренінгу вибирають корабель собі. Далі куратор пропонує придумати назву для кораблів та намалювати карту та маршрут подальшого мореплавання. При цьому куратор обов'язково дає учасникам інструкцію, що перед тим, як придумати маршрут, потрібно обов'язково сформулювати мету своєї подорожі та завдання, які потрібно вирішити, щоб досягти цієї мети – кінцевої точки шляху.

Це завдання виконується у двох групах.

Після його завершення обов'язково слід обговорення маршрутів у колі.

Висновки до третього розділу

Проведений аналіз мотивації досягнень студентської молоді дозволив виявити певні особливості.

Зокрема, серед досліджуваних студентів найбільш характерним мотивом досягнень є прагнення успіху. У більшості студентів домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (60%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні для цього практичні уміння та знання. У 25% студентів домінує мотиваційна тенденція уникнення невдач, що характеризується орієнтацією на усунення певних негараздів, вирішення виникаючих проблем, орієнтацію на легкі завдання.

Дівчата до успіху прагнуть більше, ніж до уникнення невдач, чим забезпечується більша активність у набутті теоретичних знань у досягненні

гарних результатів навчання та практичних умінь, свідомість у виборі професійного майбутнього.

У студентів четвертого курсу більше домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (на 20%), ніж у першокурсників. Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Для студентської молоді найбільш характерним є середній рівень потреби у досягненні мети. Такі студенти (45%) прагнуть до результату, проте недостатньо зусиль прикладають для отримання найкращого результату. Менша кількість респондентів (40%) виявляють занижений й низький рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про переважання мотиваційної тенденції уникнення невдач, оскільки такі студенти уникають відповідальних завдань, задовольняються легким успіхом. У 15% студентів виявлений завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про наявність наполегливості, активності, свідомої мети у навчанні, орієнтованості на високі показники у навчанні та в здобутті професійних умінь та знань.

Дівчата більше прагнуть досягнення мети, більше прагнуть до результату.

У студентів четвертого курсу рівень потреби у досягненні мети більше, ніж у першокурсників. Так кількість студентів, які мають середній рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 23%. Кількість студентів, які мають завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 10%. Таким чином, студенти четвертого курсу більш мотивовані на результат, більше захоплюються роботою.

Для студентської молоді найбільш характерною є колективістська та дійова спрямованість. У 29 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості колективістської спрямованості. Для них характерними є уникнення прямого вирішення проблем, вони не виказують оригінальних ідей, не працюють інтенсивно, не приймають на себе керівництво та не сприяють досягненню спільної мети. 27 студентам властивий середній

рівень вираженості дійової спрямованості. Ці студенти намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, практично не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми. У 19 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості особистої спрямованості. Для них характерними є найбільше зайняті собою, власними проблемами і почуттями, вони намагаються нав'язати групі свою волю.

Хлопцям більш притаманні особиста та дійова спрямованість. Для дівчат більш властива колективістська та дійова спрямованість.

У студентів четвертого курсу в порівнянні з першокурсниками спостерігається зростання високого рівня особистої спрямованості на 10%, високого та вище середнього рівня колективістської спрямованості – на 11%, середнього, високого та вище середнього рівня дійової спрямованості – на 34%. Тобто вони більше, ніж студенти першого курсу, підтримують групу з метою досягнення загальної мети, більше беруть на себе відповідальності та з більшим прагненням розв'язують проблеми.

У студентів четвертого курсу рівень мотивації досягнення успіху більше на 37%, аніж у першокурсників.

Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Для розвитку мотивації досягнень у студентської молоді були запропоновані розвивальні завдання та розвивальні вправи.

ВИСНОВКИ

В результаті опрацювання теоретичної літератури, що стосується мотивації досягнень студентської молоді та проведення емпіричного дослідження, яке пов'язано з даною проблематикою виявлено наступе:

1. Дослідники співвідносять мотивацію досягнень з критерієм якості діяльності. В основі мотивації досягнень лежать емоційні переживання, пов'язані із соціальним прийняттям успіхів, які досягаються особистістю.

2. У період студентства відбувається входження людини в соціально-культурний світ дорослих як самостійної незалежної особистості, в цей період відбувається завершення соціалізації особистості через систему освіти, початок економічної активності, професійне і життєве самовизначення. Саме в цей віковий період спостерігається формування образу «Я» та становлення самосвідомості; самовизначення, пошук свого місця у житті, вибір цінностей; прагнення пізнати себе та свої потреби; усвідомлення своєї неповторності, індивідуальності; прагнення незалежності, самостійності; внутрішня невпевненість у собі, неприйняття; виражені соціальні потреби; рефлексія як здатність подумки звертатися до власних думок; формування індивідуального іміджу професійної діяльності.

3. Розвиток позитивної навчальної мотивації у студентів є умовою особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки. Задля досягнення більш високого результату у навчанні необхідно розвивати мотивацію досягнень, яка передбачає більшу наполегливість, активність, спрямованість на результат, на вирішення більш складних завдань, впевненість та наполегливість

4. В результаті дослідження мотивації досягнень були виявлені мотиви досягнень, рівень потреби у досягненні мети, спрямованість. Так, виявлено, що серед досліджуваних студентів найбільш характерним мотивом досягнень є прагнення успіху. У більшості студентів домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (60%). Такі студенти прагнуть до максимального результату, йдуть наполегливо до своїх професійних цілей, отримують необхідні

для цього практичні уміння та знання. У 25% студентів домінує мотиваційна тенденція уникнення невдач, що характеризується орієнтацією на усунення певних негараздів, вирішення виникаючих проблем, орієнтацію на легкі завдання.

Дівчата до успіху прагнуть більше, ніж до уникнення невдач, чим забезпечується більша активність у набутті теоретичних знань у досягненні гарних результатів навчання та практичних умінь, свідомість у виборі професійного майбутнього.

У студентів четвертого курсу більше домінує мотиваційна тенденція прагнення до успіху (на 20%), ніж у першокурсників. Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Для студентської молоді найбільш характерним є середній рівень потреби у досягненні мети. Такі студенти (45%) прагнуть до результату, проте недостатньо зусиль прикладають для отримання найкращого результату. Менша кількість респондентів (40%) виявляють занижений й низький рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про переважання мотиваційної тенденції уникнення невдач, оскільки такі студенти уникають відповідальних завдань, задовольняються легким успіхом. У 15% студентів виявлений завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, що свідчить про наявність наполегливості, активності, свідомої мети у навчанні, орієнтованості на високі показники у навчанні та в здобутті професійних умінь та знань.

Дівчата більше прагнуть досягнення мети, більше прагнуть до результату.

У студентів четвертого курсу рівень потреби у досягненні мети більше, ніж у першокурсників. Так кількість студентів, які мають середній рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 23%. Кількість студентів, які мають завищений та високий рівень потреби у досягненні мети, на четвертому курсі вище, ніж на першому курсі, на 10%. Таким чином, студенти четвертого курсу більш мотивовані на результат, більше захоплюються роботою.

Для студентської молоді найбільш характерною є колективістська та дійова спрямованість. У 29 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості колективістської спрямованості. Для них характерними є уникнення прямого вирішення проблем, вони не виказують оригінальних ідей, не працюють інтенсивно, не приймають на себе керівництво та не сприяють досягненню спільної мети. 27 студентам властивий середній рівень вираженості дійової спрямованості. Ці студенти намагаються підтримувати групу з метою досягнення загальної мети, іноді беруть на себе керівництво, практично не ухиляються від безпосереднього розв'язування проблеми. У 19 студентів спостерігається високий та вище середнього рівень вираженості особистої спрямованості. Для них характерними є найбільше зайняті собою, власними проблемами і почуттями, вони намагаються нав'язати групі свою волю.

Хлопцям більш притаманні особиста та дійова спрямованість. Для дівчат більш властива колективістська та дійова спрямованість.

У студентів четвертого курсу в порівнянні з першокурсниками спостерігається зростання високого рівня особистої спрямованості на 10%, високого та вище середнього рівня колективістської спрямованості – на 11%, середнього, високого та вище середнього рівня дійової спрямованості – на 34%. Тобто вони більше, ніж студенти першого курсу, підтримують групу з метою досягнення загальної мети, більше беруть на себе відповідальності та з більшим прагненням розв'язують проблеми.

У студентів четвертого курсу рівень мотивації досягнення успіху більше на 37%, аніж у першокурсників.

Вони більше прагнуть до максимального результату, є більш наполегливими, прикладають більше зусиль для отримання необхідних практичних умінь та знань.

Для підвищення рівня мотивації досягнень у студентської молоді на рівні університету можуть бути створені такі психолого-педагогічні умови:

- 1) створення сприятливого психологічного клімату між студентом та викладачем;
- 2) підтримання демократичного стилю спілкування між студентом та викладачем;
- 3) підтримка стійкої внутрішньої мотивації досягнень у студентів;
- 4) прагнення студентів до самовдосконалення, самореалізації, самоосвіти;
- 5) врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів;
- 6) стимулювання інтересів, схильностей, здібностей студентів;
- 7) створення викладачем ситуацій успіху студента.

Для розвитку мотивації досягнень у студентської молоді були запропоновані розвивальні завдання та розвивальні вправи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєв Б. Г. До психофізіології студентського віку. *Сучасні психолого-педагогічні проблеми вищої школи*, 1974. № 2. С. 3-15.
2. Артющина М. В., Журавська Л. М., Колесніченко Л. А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 336 с.
3. Белянська Т. Є. Соціально-психологічні характеристики студентського віку. *Вчені записки*, 2020. № 3 (55). С. 139-144.
4. Большакова Т. В., Большакова А. М. Професійні самоекспектації та мотивація досягнення студентів музично-виконавських спеціалізацій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2018. № 5. С. 77-82.
5. Бусарова О. Р. Деякі особливості способу життя студентів із високою мотивацією уникнення невдачі. *Психологія та право*, 2011. № 4. С. 70-74.
6. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 376 с.
7. Венгер О. П., Гусєва Т. П., Мисула Ю. І., Сас Л. М. Мотивація досягнення як важливий чинник успішного професійного становлення студентів-медиків. *Медична освіта*, 2018. № 4. С. 31-35.
8. Вінс В. А. Соціально-психологічні особливості розвитку мотивації досягнень у дітей молодшого шкільного віку. *Молодий вчений*, 2016. № 9. С. 30-33.
9. Виготський Л. С. Історичний зміст психологічної кризи. Київ : Либідь, 1998. 988 с.
10. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учб.літ., 2018. 111 с.
11. Гончаров А. А. Мотивація досягнення успіху у студентів. URL: <https://rep.vsu.by/bitstream/123456789/24552/1/41-42.pdf>.
12. Гримблат С. О. Проблеми оптимізації вищої освіти (на моделі менеджменту та психології). Харків : Факт, 2004. 157 с.

13. Декерс Л. Мотивація. Теорія і практика: розширений курс пров. з англ. Д. Ю. Кралічкін. М.: Гросс Медіа, 2007. 637 с.
14. Джига Н. Д. Взаємозв'язок самовідносини студентів з мотивацією досягнення успіху. *Педагогічні науки*, 2020. № 8. С. 78-83.
15. Дніпрова О. А. Динаміка мотивації досягнення у навчанні студентів-психологів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*, 2013. № 2 (6). С. 95-98.
16. Єпанчинцева Г. О. Студентство як соціально-психологічна спільність. *Вісник університету*, 2018. № 2. С. 66-69.
17. Завірюха В. В. Психологічні особливості розвитку мотивації досягнень у підлітковому віці. *Актуальні проблеми психології*, 2018. № 18. С. 72-82.
18. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ : Эльга-Н; НікаЦентр, 2001. 352 с.
19. Запорожан В. М. Взаємозв'язок мотивації досягнень та успіхів у навчанні у студентів медичного факультету. *Медична освіта*, 2011. № 2. С. 108-112.
20. Ілаєва Р. А. Дослідження мотивації досягнення успіху у студентів педагогічної магістратури. *Актуальні проблеми науки: погляд студентів*, 2022. № 1. С. 132-135.
21. Кацавець Р. С. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с.
22. Кириченко Т. В. Психологічні чинники мотивації досягнення студентської молоді в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2021. № 5. С. 16-21.
23. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. Київ : Эльга : Ніка-Центр, 2012. 399 с.
24. Лебон Г. Психологія людських спільнот. Пер. Я. Мішанич. Київ : Андронум, 2021. 224 с.

25. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності. Вінниця : Нова Книга, 2011. 448 с.
26. Лешин В. В. Професійна спрямованість та проблема розвитку особистості студентів. *Питання психології*, 2006. № 8. С. 100-111.
27. Ляля Г. Б. Психологічні особливості студентського віку у контексті проблеми формування професійної правосвідомості у вузі. *Вісник МУР*, 2018. № 1. С. 240-245.
28. Мазкіна О. Б. Соціально-психологічні особливості студентів та їх вплив на формування моральної позиції. *Гносеологічні аспекти освіти*, 2018. № 1. С. 237-242.
29. Марцева Л. А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
30. Москвич Ю. Н., Галбадрах С. С. Домінантні мотивації досягнення успіху студентів. *Соціодинаміка*, 2018. № 6. С. 21-34.
31. Петренко Л. М. Аналіз результатів діагностики мотивації досягнень керівників професійно-технічних навчальних закладів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2013. № 5. С. 129-133.
32. Піаже Ж. Мова та мислення дитини. Neoclassic, 2003. 352 с.
33. Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посіб. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2012. 248 с.
34. Савчин М. Загальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
35. Сергєєва Л. М., Просіна О. В., Ілляхова М. В. Творчість як фактор мотивації досягнень : навч. посіб. Київ., 2023. 124 с.
36. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
37. Сердюк Л. З. Діагностика спрямованості мотивації учіння студентів у ВНЗ. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*, 2014. № 2.12 (103). С. 163-168.

38. Сільвейстер А. М. Мотивація навчання студентів як психолого-педагогічна проблема. *Наукові записки*, 2018. № 5. С. 152-158.
39. Солодова Г. Г., Галаганова Л. Є., Єпанчинцева Г. А. Становлення професійного самовизначення студентів вузу в педагогічній культурі соціуму, що змінюється. *Вісник Кемеровського державного університету*, 2015. № 2-3. С. 104-111.
40. Спіркіна О. О., Фомич М. В., Кришталь М. А. Вікова психологія та геронтопсихологія : курс лекцій. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля, 2019. 342 с.
41. Степанов А. Б. Розвиток мотивації досягнення успіху у вітчизняній системі освіти. *Збірка конференції НДЦ Софіосфера*, 2017. № 29. С. 230-235.
42. Токар А. О., Хоменко Э. Г. Мотивація досягнень. *Прояви резилієнтності на різних рівнях системи: сім'я, освіта, суспільство під час війни*, 2023. № 1. С. 34-35.
43. Ушакова І. М. Вікова психологія : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. 123 с.
44. Хекхаузен Х. Мотивація та діяльність. Т. 1. Пер. з нім. / Під ред. Б. М. Величковського. Мінськ : Педагогіка, 1986. 408 с.
45. Хребіна С. В., Зверева Р. Г. Психологічні особливості розвитку мотивації досягнення успіху у студентів. *Вісник державного лінгвістичного університету*, 2009. № 2. С. 446-450.
46. Целуйкіна Т. Г. Соціально-психологічні особливості сучасного студентства в умовах цифровізації навчання. *Нотатки вченого*, 2021. № 2. С. 521-524.
47. Шадських Ю. Г. Психологія і педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид. Львів : «Магнолія плюс», 2022. 320 с.
48. Шульга М. Л. Мотивація досягнення як фактор академічної успішності студентів. *Науково-педагогічне огляд*, 2020. № 1. С. 501-505.

49. Щербакова І. М., Пантюх М. Ю. Дослідження мотивації досягнень як предиктора успішності навчання студентів. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*, 2018. № 1. С. 162-168.
50. Щербакова, І. М., Пантюх, М. Ю. Теоретичні засади дослідження мотивації досягнень. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 2017. № 144. С. 251–254.
51. Щетиніна М. В., Шутенко О. М. Розвиток мотивації досягнення як умови самореалізації студентів у процесі навчання у ЗВО. *Актуальні проблеми психології особистості у нормі і патології*, 2020. № 1. С. 134-146.
52. Atkinson J. W. An introduction to motivation. Princeton etc.: Van Nostrand, 1978. 405 p.
53. Maslow A. H. A theory of human motivation. *Psychological Review*, 1943. № 50 (4). P. 370–396.
54. Maslow A. H. Motivation and personality. New York, 2016. 400 p.
55. McClelland D. C., Atkinson J. W., Clark R. A., Lowell E. L. The Achievement Motive. *Appleton-Century-Crofts*, 1953. № 1. P. 275-318.
56. Murray H. A. Explorations in Personality. *Oxford University Press*, 1938. № 1. P. 531-545.
57. Weiner B. An attributional theory of motivation and emotion. New York : Springer-Verlag, 1986. 157 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразки бланків психодіагностики

*А.1. Бланк методики «Діагностика мотивації досягнення (А. Мехраб'ян)»
Бланк для відповідей (форма А – для чоловіків)*

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	+3	+2	+1	0	-1	-2	-3
1	Я більше думаю, як одержати хорошу оцінку, ніж боюся одержати погану							
2	Коли я повинен виконати складне, незнайоме мені завдання, то волів би зробити його разом з кимсь, ніж працювати самотужки							
3	Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнений, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, у рішенні яких сумніваюся							
4	Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження і в успіху якої я упевнений, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки							
5	Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклав усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взявся б за те, що мені може вдатись добре							
6	Я надаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинен сам визначати свою роль							
7	Я витрачаю більше часу на читання спеціальної літератури, ніж художньої							
8	Я б віддав перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою							
9	Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності							
10	Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами							
11	Якби я мав намір грати в карти, то швидше зіграв би в розважальну гру, ніж у важку, що потребує міркувань							
12	Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніший від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості							

13	У вільний від роботи час я опаную техніку якоїсь гри швидше для розвитку свого уміння, ніж для відпочинку і розваг							
14	Я швидше волію зробити якусь справу так, як я вважаю за потрібне, нехай навіть із 50-відсотковим ризиком помилитися, ніж робити її так, як мені радять інші							
15	Якби мені довелося вибирати, то я швидше вибрав би роботу, у якій початкова зарплата становитиме 1500 грн. буде такою невизначений час, ніж роботу, у якій початкова зарплата дорівнює 750 грн. і є гарантія, що не пізніше ніж через 5 років я одержуватиму 5000 грн.							
16	Я швидше волію грати у команді, ніж змагатися віч-на-віч							
17	Я волію працювати самовіддано, поки не матиму цілковитого задоволення від здобутого результату, ніж прагнути закінчити справу якомога швидше і з меншими зусиллями							
18	На іспиті я б віддав перевагу конкретним питанням, що вимагають висловлення власної думки							
19	Я швидше оберу справу, у якій існує імовірність невдачі, але є й можливість досягти більшого, ніж таку, у якій моє становище не погіршиться, проте й істотно не поліпшиться							
20	Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну («пронесло!»), ніж втішатимусь хорошою оцінкою							
21	Якби я міг повернутися до якоїсь незавершеної справи, то швидше б взявся до важкої, ніж до легкої							
22	У виконанні контрольного завдання я більше турбуюся про те, як би не допустити якоїсь помилки, ніж думаю про те, як правильно його вирішити							
23	Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сам продовжуватиму шукати вихід							
24	Після невдачі я стаю більш зібраним й енергійним, ніж втрачаю бажання продовжувати свою справу							
25	Якщо є сумнів в успіху якоїсь справи, то я швидше не ризикуватиму, ніж все-таки візьму в ньому активну участь							
26	Коли я беруся за важку справу, я більше побоююся, що не впораюся з нею, ніж сподіваюся, що все вдасться							

27	Я працюю ефективніше під чийсь керівництвом, ніж коли особисто відповідаю за свою роботу							
28	Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнений							
29	Я працюю продуктивніше над завданням, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати, ніж тоді, коли мені описують проблему загалом							
30	Якби я успішно вирішив якесь завдання, то з великим задоволенням взявся б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу							
31	Коли потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння							
32	Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити							
	Сума балів							

*Бланк методики «Діагностика мотивації досягнення (А. Мехраб'ян)»
Бланк для відповідей (форма Б – для жінок)*

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	+3	+2	+1	0	-1	-2	-3
1	Я більше думаю про одержання гарної оцінки, ніж побоююся одержати погану							
2	Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнена, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які знаю, як вирішувати							
3	Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження й в успіху якої я впевнена, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки							
4	Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклала усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взялася б за те, що в мене може добре вийти							
5	Я віддаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинна сама визначати свою роль							
6	Я більше боюся зазнати невдачі, ніж сподіваюсь на успіх							
7	Я віддаю перевагу науково-популярній літературі перед літературою розважального жанру							
8	Я б віддала перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою							
9	Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності							
10	Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами							
11	Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну, що «пронесло», ніж втішатимусь гарною оцінкою							
12	Якби я мала намір грати в карти, то я швидше зіграла б у розважальну гру, ніж у таку, що потребує міркувань							
13	Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніша від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості							
14	Після невдачі я стаю більш зібраною й енергійною, ніж втрачаю бажання продовжувати справу							

15	Невдачі отруюють моє життя більше, ніж успіхи приносять радості							
16	У нових невідомих ситуаціях я швидше хвилююсь і непокоюсь, ніж цікавлюсь							
17	Я швидше спробую приготувати нову цікаву страву, хоча вона може погано вийти, ніж готуватиму звичну, котра зазвичай добре виходила							
18	Я швидше займуся чимось приємним і необтяжливим, ніж виконуватиму щось, на мою думку, що вартісне, але не дуже захоплююче							
19	Я швидше витрачу увесь свій час на здійснення однієї справи, замість того, щоб виконати швидко за цей самий час дві–три інші							
20	Якщо я занедужала і змушена залишитися дома, то використовую час швидше для того, щоб розслабитися і відпочити, ніж щоб читати і працювати							
21	Якби я жила з кількома дівчатами в одній кімнаті, і ми вирішили б влаштувати вечірку, то я зволіла б сама організувати її, ніж допустила б, щоб це зробила інша							
22	Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сама продовжуватиму шукати вихід							
23	Якщо потрібно змагатися, у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння							
24	Коли я беруся за важке діло, я швидше побоююся, що не впораюся з ним, ніж сподіваюся, що воно вийде							
25	Я працюю ефективніше під чийось керівництвом, ніж тоді, коли я особисто відповідаю за свою роботу							
26	Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнена							
27	Якби я успішно вирішила якесь завдання, то з великим задоволенням взялася б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу							
28	Я працюю продуктивніше над завданням, коли переді мною ставлять його лише загалом, ніж тоді, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати							
29	Якщо у виконанні важливої справи я припускаюся помилки, то частіше розгублююсь і впадаю у відчай, замість того, щоб швидко опанувати себе і спробувати виправити становище							

30	Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити							
	Сума балів							

А.2. Бланк методики «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху» (Ю. М. Орлова)

Прізвище, ім'я, по-батькові

№ питання	Відповідь	№ питання	Відповідь
1		13	
2		14	
3		15	
4		16	
5		17	
6		18	
7		19	
8		20	
9		21	
10		22	
11		23	
12			

А.3. Бланк методики «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера)

Прізвище, ім'я, по-батькові

	Більше всього		Менше всього		Результат
СС =	()	-	()	+30	
ВД =	()	-	()	+30	
СЗ =	()	-	()	+30	

№п/п	Більше всього	Менше всього	№п/п	Більше всього	Менше всього	№п/п	Більше всього	Менше всього
1			11			21		
2			12			22		
3			13			23		
4			14			24		
5			15			25		
6			16			26		
7			17			27		
8			18			28		
9			19			29		
10			20			30		

А.4. Ключ до методики «Орієнтовна анкета» (В. Смекала, М. Кучера)

Ключ для обробки результатів дослідження

Спрямованість на:					
Себе (СС)		Взаємодію (ВД)		Завдання (СЗ)	
1 А	16 В	1 С	16 С	1 В	16 С
2 В	17 А	2 С	17 С	2 С	17 В
3 А	18 А	3 С	18 С	3 В	18 В
4 А	19 А	4 В	19 В	4 С	19 С
5 В	20 С	5 А	20 В	5 С	20 А
6 С	21 С	6 А	21 А	6 В	21 В
7 А	22 С	7 С	22 А	7 В	22 В
8 С	23 В	8 В	23 С	8 А	23 А
9 С	24 С	9 А	24 А	9 В	24 В
10 С	25 В	10 В	25 А	10 А	25 С
11 В	26 В	11 С	26 А	11 А	26 С
12 В	27 А	12 А	27 В	12 С	27 С
13 С	28 В	13 А	28 С	13 В	28 А
14 С	29 А	14 А	29 С	14 В	29 В
15 А	30 С	15 С	30 А	15 В	30 В

Результати вивчення спрямованості особистості

№п/п	ПІБ	Спрямованість		
		Себе (СС)	Взаємодію (ВД)	Завдання (СЗ)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Рівні вираженості спрямованості

Рівень	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
Низький	11-21	12-20	13-23	14-25	17-30	18-30
Нижче середнього	22-24	21-23	24-27	26-27	31-34	31-33
Середній	25-26	24-25	29-30	29-30	35-36	34-36
Вище середнього	27-30	26-29	31-34	31-34	37-40	37-41

Високий	31-45	30-44	34-35	35-47	41-49	42-50
---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

А.5. Бланк методики «Дослідження мотивації успіху Елерса»

Прізвище, ім'я, по-батькові

№	Твердження	Відповідь	
		(«+») чи	(«-»)
1.	Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.		
2.	Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу па всі 100% виконати завдання.		
3.	Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.		
4.	Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.		
5.	Коли в мене два дні поспіль немає діла, я втрачаю спокій.		
6.	У деякі дні мої успіхи нижче середніх.		
7.	Але відношенню до себе я більш строгий, ніж по відношенню до інших.		
8.	Я більш доброзичливий, ніж інші.		
9.	Коли я відмовляюся від важкого завдання, то йотом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.		
10.	У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.		
11.	Старанність - це не основна моя риса.		
12.	Мої досягнення в праці не завжди однакові.		
13.	Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.		
14.	Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.		
15.	Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.		
16.	Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.		
17.	У мене легко викликати честолюбство.		
18.	Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.		
19.	При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.		
20.	Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.		
21.	Треба покладатися тільки на самого себе.		
22.	У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.		
23.	Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю		
24.	Я менш честолюбний, ніж багато інших.		
25.	У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.		

26.	Коли я розташований до роботи, я роблю се краще і кваліфікованішими, ніж інші.		
27.	Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.		
28.	Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.		
29.	Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим		
30.	Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.		
31.	Мої друзі іноді вважають мене ледачим.		
32.	Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.		
33.	Безглуздо протидіяти волі керівника.		
34.	Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.		
35.	Коли щось не ладиться, я нетерплячий.		
36.	Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.		
37.	Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає великі результати, ніж роботи інших.		
38.	Багато чого, за що я беруся, що не доводжу до кінця.		
39.	Я заздрю людям, які не завантажені роботою.		
40.	Я не заздрю тим, хто прагне до влади і положенню.		
41.	Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти я йду аж до крайніх заходів		

Додаток Б. Первинні дані обробки результатів

*Б.1. Первинні дані обробки результатів за методикою
спрямованої на виявлення мотивації досягнення А. Мехрабіана
«Діагностика мотивації досягнення»*

№ з/п	Студент 1 курсу	Бал	Домінуюча мотиваційна тенденція
1	Анна К.	166	прагнення до успіху
2	Юлія М.	204	прагнення до успіху
3	Анна К.	105	прагнення уникати невдачі
4	Ольга В.	83	прагнення уникати невдачі
5	Ольга К.	122	прагнення уникати невдачі
6	Віка Д.	173	прагнення до успіху
7	Євген П.	190	прагнення до успіху
8	Міша В.	28	невизначене
9	Віталій П.	77	прагнення уникати невдачі
10	Олег К.	175	прагнення до успіху
11	Вадім О.	29	невизначене
12	Даша С.	188	прагнення до успіху
13	Катя Ф.	191	прагнення до успіху
14	Марина С.	143	прагнення уникати невдачі
15	Таня Є.	178	прагнення до успіху
16	Таня Т.	29	невизначене
17	Ваня Т.	109	прагнення уникати невдачі
18	Віка П.	201	прагнення до успіху
19	Оксана Н.	136	прагнення уникати невдачі
20	Юлія Н.	186	прагнення до успіху
21	Марина П.	202	прагнення до успіху
22	Роман П.	198	прагнення до успіху
23	Катя Н.	25	невизначене
24	Міша М.	194	прагнення до успіху
25	Ліда Х.	94	прагнення уникати невдачі
26	Євген Х.	117	прагнення уникати невдачі
27	Микита У.	182	прагнення до успіху
28	Павло П.	158	прагнення уникати невдачі
29	Інна Б.	26	невизначене
30	Вітя А.	193	прагнення до успіху

№ з/п	Студент 4 курсу	Бал	Домінуюча мотиваційна тенденція
1	Олег Н.	29	невизначене
2	Антон П.	188	прагнення до успіху
3	Анна В.	191	прагнення до успіху
4	Олег Н.	143	прагнення уникати невдачі
5	Микола Т.	178	прагнення до успіху
6	Таня Т.	29	невизначене
7	Ольга Г.	109	прагнення уникати невдачі
8	Олена П.	201	прагнення до успіху
9	Ання В.	136	прагнення уникати невдачі
10	Наталя П.	186	прагнення до успіху
11	Павло Г.	202	прагнення до успіху
12	Іван Е.	201	прагнення до успіху
13	Богдана Г.	26	невизначене
14	Іван У.	193	прагнення до успіху
15	Софія Х.	166	прагнення до успіху
16	Настя В.	204	прагнення до успіху
17	Соня Г.	178	прагнення до успіху
18	Світлана А.	166	прагнення до успіху
19	Ліза К.	122	прагнення уникати невдачі
20	Настя Т.	173	прагнення до успіху
21	Діма Р.	190	прагнення до успіху
22	Даша Р.	28	невизначене
23	Ніна А.	191	прагнення до успіху
24	Олег Н.	175	прагнення до успіху
25	Ігор Ш.	198	прагнення до успіху
26	Вадим К.	143	прагнення уникати невдачі
27	Катя В.	194	прагнення до успіху
28	Ангеліна К.	188	прагнення до успіху
29	Максим Ш.	191	прагнення до успіху
30	Ілля К.	182	прагнення до успіху

Б.2. Первинні дані обробки результатів методики «Потреба у досягненні мети. Шкала оцінки потреби в досягненні успіху»

№ з/п	Студент 1 курсу	Бал	Рівень протреби у досягненнях
1	Анна К.	12	середня
2	Юлія М.	11	середня
3	Анна К.	9	занижена
4	Ольга В.	7	занижена
5	Ольга К.	5	низька
6	Віка Д.	14	середня
7	Євген П.	18	завищений
8	Міша В.	4	низька
9	Віталій П.	6	низька
10	Олег К.	14	середня
11	Вадім О.	9	занижена
12	Даша С.	8	занижена
13	Катя Ф.	15	середня
14	Марина С.	5	низька
15	Таня Є.	12	середня
16	Таня Т.	6	низька
17	Ваня Т.	7	занижена
18	Віка П.	22	високий
19	Оксана Н.	9	занижена
20	Юлія Н.	14	середня
21	Марина П.	17	завищений
22	Роман П.	13	середня
23	Катя Н.	5	низька
24	Міша М.	13	середня
25	Ліда Х.	8	занижена
26	Євген Х.	4	низька
27	Микита У.	12	середня
28	Павло П.	8	занижена
29	Інна Б.	6	низька
30	Вітя А.	8	занижена

№ з/п	Студент 4 курсу	Бал	Домінуюча мотиваційна тенденція
1	Олег Н.	5	низька
2	Антон П.	14	середня
3	Анна В.	22	високий
4	Олег Н.	8	занижена
5	Микола Т.	13	середня
6	Таня Т.	7	занижена
7	Ольга Г.	17	завищений
8	Олена П.	12	середня
9	Аня В.	17	завищений
10	Наталя П.	12	середня
11	Павло Г.	22	високий
12	Іван Е.	14	середня
13	Богдана Г.	4	низька
14	Іван У.	12	середня
15	Софія Х.	11	середня
16	Настя В.	13	середня
17	Соня Г.	12	середня
18	Світлана А.	12	середня
19	Ліза К.	8	занижена
20	Настя Т.	14	середня
21	Діма Р.	12	середня
22	Даша Р.	8	занижена
23	Ніна А.	12	середня
24	Олег Н.	17	завищений
25	Ігор Ш.	12	середня
26	Вадим К.	8	занижена
27	Катя В.	22	високий
28	Ангеліна К.	12	середня
29	Максим Ш.	11	середня
30	Ілля К.	14	середня

*Б.3. Первинні дані обробки результатів методики «Орієнтовна анкета»
(В. Смекала, М. Кучера)*

№ з/п	Студент 1 курсу	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
		Бал	Рівень	Бал	Рівень	Бал	Рівень
1	Анна К.	13	низький	36	високий	36	середній
2	Юлія М.	20	низький	33	вище середнього	35	середній
3	Анна К.	25	середній	15	низький	32	нижче середнього
4	Ольга В.	18	низький	29	середній	31	нижче середнього
5	Ольга К.	16	низький	30	середній	19	низький
6	Віка Д.	40	високий	18	низький	35	середній
7	Євген П.	23	нижче середнього	31	вище середнього	39	вище середнього
8	Міша В.	15	низький	30	середній	23	низький
9	Віталій П.	22	нижче середнього	14	низький	25	низький
10	Олег К.	18	низький	35	високий	36	середній
11	Вадім О.	25	середній	23	низький	31	нижче середнього
12	Даша С.	14	низький	29	середній	32	нижче середнього
13	Катя Ф.	28	вище середнього	21	низький	35	середній
14	Марина С.	12	низький	26	нижче середнього	30	низький
15	Таня Є.	25	середній	20	низький	36	середній
16	Таня Т.	40	високий	27	вище середнього	18	низький
17	Ваня Т.	20	низький	29	середній	33	нижче середнього
18	Віка П.	23	нижче середнього	29	середній	46	високий
19	Оксана Н.	25	середній	20	низький	31	нижче середнього
20	Юлія Н.	35	високий	14	низький	36	середній
21	Марина П.	20	низький	26	нижче середнього	40	вище середнього
22	Роман П.	12	низький	35	високий	36	середній

23	Катя Н.	19	низький	26	нижче середнього	24	низький
24	Міша М.	29	вище середнього	15	низький	35	середній
25	Ліда Х.	36	високий	21	низький	33	нижче середнього
26	Євген Х.	25	середній	17	низький	28	низький
27	Микита У.	13	низький	34	вище середнього	35	середній
28	Павло П.	14	низький	30	середній	31	нижче середнього
29	Інна Б.	22	нижче середнього	34	вище середнього	23	низький
30	Вітя А.	35	високий	16	низький	32	нижче середнього

№ з/п	Студент 1 курсу	Особиста спрямованість		Колективістська спрямованість		Дійова спрямованість	
		Бал	Рівень	Бал	Рівень	Бал	Рівень
1	Олег Н.	32	високий	30	середній	19	низький
2	Антон П.	28	вище середнього	33	вище середнього	36	середній
3	Анна В.	24	середній	14	низький	44	високий
4	Олег Н.	32	високий	29	середній	31	нижче середнього
5	Микола Т.	29	вище середнього	26	нижче середнього	36	середній
6	Таня Т.	13	низький	33	вище середнього	33	нижче середнього
7	Ольга Г.	22	нижче середнього	21	низький	37	вище середнього
8	Олена П.	27	вище середнього	17	низький	35	середній
9	Аня В.	28	вище середнього	23	низький	39	вище середнього
10	Наталя П.	19	низький	34	вище середнього	36	середній
11	Павло Г.	16	низький	30	середній	48	високий
12	Іван Е.	28	вище середнього	37	високий	36	середній
13	Богдана Г.	25	середній	18	низький	30	низький
14	Іван У.	27	вище середнього	15	низький	35	середній
15	Софія Х.	14	низький	37	високий	35	середній
16	Настя В.	12	низький	34	вище середнього	35	середній
17	Соня Г.	18	низький	32	вище середнього	36	середній
18	Світлана А.	13	низький	34	вище середнього	35	середній
19	Ліза К.	37	високий	27	нижче середнього	32	нижче середнього
20	Настя Т.	28	вище середнього	22	низький	36	середній
21	Діма Р.	20	низький	33	вище середнього	36	середній
22	Даша Р.	34	високий	20	низький	33	нижче середнього
23	Ніна А.	17	низький	33	вище середнього	35	середній

24	Олег Н.	23	нижче середнього	14	низький	40	вище середнього
25	Ігор Ш.	27	вище середнього	19	низький	35	середній
26	Вадим К.	38	високий	15	низький	31	нижче середнього
27	Катя В.	24	середній	21	низький	45	високий
28	Ангеліна К.	14	низький	32	вище середнього	36	середній
29	Максим Ш.	28	вище середнього	16	низький	36	середній
30	Ілля К.	12	низький	26	нижче середнього	35	середній

Б.4. Первинні дані обробки результатів методики спрямованої на виявлення мотивації досягнення «Дослідження мотивації досягнення» Т. Елерса

№ з/п	Студент 1 курсу	Бал	Рівень
1	Анна К.	12	середній
2	Юлія М.	18	високий
3	Анна К.	19	високий
4	Ольга В.	12	середній
5	Ольга К.	5	низький
6	Віка Д.	14	середній
7	Євген П.	18	високий
8	Міша В.	14	середній
9	Віталій П.	16	середній
10	Олег К.	14	середній
11	Вадім О.	12	середній
12	Даша С.	11	середній
13	Катя Ф.	19	високий
14	Марина С.	9	низький
15	Таня Є.	20	високий
16	Таня Т.	6	низький
17	Ваня Т.	15	середній
18	Віка П.	21	високий
19	Оксана Н.	13	середній
20	Юлія Н.	17	високий
21	Марина П.	16	середній
22	Роман П.	18	високий
23	Катя Н.	14	середній
24	Міша М.	13	середній
25	Ліда Х.	11	середній
26	Євген Х.	20	високий
27	Микита У.	10	низький
28	Павло П.	8	низький
29	Інна Б.	15	середній
30	Вітя А.	21	високий

№ з/п	Студент 4 курсу	Бал	Домінуюча мотиваційна тенденція
1	Олег Н.	5	низький
2	Антон П.	14	середній
3	Анна В.	21	високий
4	Олег Н.	8	низький
5	Микола Т.	17	високий
6	Таня Т.	7	низький
7	Ольга Г.	17	високий
8	Олена П.	12	середній
9	Аня В.	18	високий
10	Наталья П.	16	середній
11	Павло Г.	21	високий
12	Іван Е.	18	високий
13	Богдана Г.	9	низький
14	Іван У.	17	високий
15	Софія Х.	21	високий
16	Настя В.	18	високий
17	Соня Г.	19	високий
18	Світлана А.	20	високий
19	Ліза К.	8	низький
20	Настя Т.	14	середній
21	Діма Р.	21	високий
22	Даша Р.	18	високий
23	Ніна А.	19	високий
24	Олег Н.	17	високий
25	Ігор Ш.	18	високий
26	Вадим К.	20	високий
27	Катя В.	21	високий
28	Ангеліна К.	20	високий
29	Максим Ш.	19	високий
30	Ілля К.	17	високий